

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ"
для студентів спеціальності
8.03050801 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри управління фінансовими послугами.
Протокол № 2 від 24.09.2012 р.

Укладачі: Внукова Н. М.
Ачкасова С. А.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Ринок фінансових послуг" для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / укл. Н. М. Внукова, С. А. Ачкасова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 68 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, плани лекцій, семінарських і практичних занять, індивідуальне навчально-дослідне завдання, завдання для самостійної роботи, контрольні запитання, розроблено методичні рекомендації та порядок оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання.

Вступ

Ринок фінансових послуг в умовах формування та розвитку ринкових відносин поряд з використанням новітніх технологій, телекомунікацій та інформаційного простору є одним із важливих сегментів ринку. Це особлива сфера взаємовідносин державних і фінансових інститутів для задоволення фінансових потреб і формування пропозицій з надання фінансових послуг на державному рівні або у світовій інтеграції фінансових ринків країн.

Створення ринку фінансових послуг, який виконував би функції розподілу та обороту капіталу від інвестора до виробника, визначав критерії ефективного використання фінансових ресурсів за секторами економіки; розв'язував економічні проблеми на грошовому, валютному, фондовому ринку та ринку позичкового капіталу; забезпечував прогресивний розвиток лізингових послуг та факторингу є особливо актуальним.

Предметом навчальної дисципліни є опрацювання особливої сфери грошових відносин, які виникають у процесі руху фінансових ресурсів між державою, юридичними та фізичними особами за умов надання фінансових послуг спеціалізованими фінансовими і кредитними установами та іншими фінансовими інститутами.

Об'єктом вивчення є процес надання фінансових послуг суб'єктам господарювання і підприємництва та фізичним особам.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних, семінарських і практичних занять, виконання індивідуальних, зокрема науково-дослідницьких завдань і самостійної роботи, яка є необхідним елементом успішного засвоєння навчальної дисципліни і вивчення фінансово-економічної літератури, законів нормативних актів з питань формування та розвитку ринку фінансових послуг.

Навчальна дисципліна передбачає опанування студентами знань, які висвітлюють питання, що стосуються структури та суб'єктів ринку фінансових послуг, функцій його складових, видів діяльності, основних завдань державного регулювання ринку фінансових послуг.

Навчальна дисципліна є базовою для підготовки фахівців у галузі фінансів.

Студент повинен отримати знання, сформувати системне розуміння взаємозв'язків суб'єктів на ринку фінансових послуг та окремих спеціалізованих фінансових установ; навчитися визначати економічні передумови та потреби у споживанні фінансових послуг конкретними учасниками ринку та можливості задоволення цих потреб різними видами фінансових послуг; набути навичок комунікацій під час виконання індивідуальних завдань, проявити автономність і відповідальність під час самостійної роботи.

1. Опис навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни денна та заочна форма навчання	
		Нормативна	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво" (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки 8.03050801 "Фінанси і кредит" (шифр і назва)		
Модулів – 3	Спеціальність (професійне спрямування): "Фінанси і кредит"	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання за встановленим переліком		Семестр	
Загальна кількість годин – 216	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	1-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 (1 семестр) аудиторних – 2 (2 семестр) самостійної роботи студента – 3 (1 семестр) самостійної роботи студента - 3 (2 семестр)	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	34 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	16 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		50 год.	48 год.
		поточні консультації – 12, іспит + передекзаменаційна консультація – 4	
Індивідуальні завдання: 18 год.			
Вид контролю: 1 семестр – залік, 2 – іспит			

Студент повинен сформувати системне розуміння взаємозв'язків суб'єктів на ринку фінансових послуг та окремих спеціалізованих фінансових установ; навчитися визначати економічні передумови та потреби у споживанні фінансових послуг конкретними учасниками ринку та можливості задоволення цих потреб різними видами фінансових послуг; встановити зв'язок з іншими теоретичними і прикладними навчальними економічними дисциплінами.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських). Питання, які потребують обговорення, винесено на розгляд під час семінарських занять. Велике значення в процесі вивчення, закріплення і подаль-

шої перевірки знань має самостійна робота студентів, а також виконання індивідуальних завдань. Усі ці види занять розроблено відповідно до положень Болонського процесу щодо кредитно-модульної системи організації навчання. Інформаційними джерелами навчальної дисципліни є законодавчо-нормативні акти України, які регулюють діяльність фінансових установ на ринку фінансових послуг, їх фінансова звітність, статистична інформація, спеціальна вітчизняна і закордонна навчальна література, періодичні видання, електронні ресурси.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна належить до групи освітньо-професійних дисциплін і є складовою частиною підготовки магістрів зі спеціальності "Фінанси і кредит".

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни: з метою найкращого засвоєння положень навчальної дисципліни студенти повинні до початку її вивчення опанувати знання і навички в галузі загальної економічної теорії, макро- і мікроекономіки, грошей та кредиту, економічної статистики, економіки і фінансів підприємства, банківських операцій, фінансового права, вміти проводити аналіз фінансової діяльності суб'єктів господарювання, простежувати вплив чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на основні фінансово-економічні результати діяльності фінансових установ та їх фінансовий стан, а також зміни в порядку надання фінансових послуг, сформувати вміння до комунікацій під проведення тренінгів на бакалаврському рівні.

Мета навчальної дисципліни – підготовка кваліфікованих фахівців у галузі фінансових послуг; формування у студентів бачення системи оцінки взаємозв'язків на ринку фінансових послуг та відповідної державної політики у цій сфері.

Завданнями навчальної дисципліни є вивчення сутності та функцій, які виконує ринок фінансових послуг; визначення ролі держави та наукових засад побудови цього ринку як цілісного механізму перерозподілу фінансових ресурсів між державою, фізичними та юридичними особами; висвітлення основних напрямів державної політики у сфері регулювання фінансових відносин.

Відповідно до Національної рамки кваліфікацій перелік предметних компетентностей, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України №1341 від 23 листопада 2011 року, перелік компетентностей у розрізі тематики навчальної дисципліни та опис кваліфікаційних характеристик рівня 7 (магістр) у рамках навчальної дисципліни "Ринок фінансових послуг" наведено в табл. 2 та табл. 3.

**Предметні компетентності, якими мають володіти випускники спеціальності "Фінанси і кредит"
освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" після вивчення навчальної дисципліни**

Назва теми 1	Компетентність, що формується 2
Змістовний модуль 1. Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні	
Тема 1. Фінансові послуги, їх класифікація та роль в економіці	1.1. Здатність визначати сутність фінансових послуг, їх роль в економіці та класифікацію фінансових послуг за різними критеріями. 1.2. Здатність аналізувати і порівнювати умови надання фінансових послуг відповідно до вимог законодавства
Тема 2. Умови створення та діяльності фінансових установ	2.1. Здатність визначати умови створення та діяльності фінансових установ. 2.2. Здатність розраховувати фінансові показники діяльності фінансових установ, зокрема після їх поглинання та реорганізації
Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг	3.1. Здатність визначати порядок державного регулювання ринків фінансових послуг. 3.2. Здатність аналізувати відмінності в укладанні договорів на надання фінансових послуг відповідно до вимог законодавства
Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму	4.1. Здатність визначити сутність та організаційне забезпечення фінансового моніторингу та запобігання діяльності з легалізації "брудних" коштів. 4.2. Здатність виконувати процедури фінансового моніторингу, зокрема проводити первинний фінансовий моніторинг операцій клієнтів, які обслуговуються (ідентифікацію клієнтів та виявляти операції, які підлягають фінансовому моніторингу). 4.3. Здійснювати перевірки діяльності будь-якого підрозділу філії та їх працівників на предмет дотримання ними Правил внутрішнього фінансового моніторингу та виконання програм здійснення фінансового моніторингу
Тема 5. Платіжні системи і переказ коштів	5.1. Здатність визначати основи організації і фінансового забезпечення платіжних систем і порядку переказу грошей у різній валюті. 5.2. Здатність оцінювати дохідну і витратну частини обслуговування спеціальних платіжних засобів
Тема 6. Фінансові послуги з обміну валюти	6.1. Здатність визначати сутність фінансових послуг з обміну валюти. 6.2. Здатність розраховувати фінансові показники обміну валют
Змістовний модуль 2. Фінансові послуги із залучення фінансових активів та надання коштів у позику	
Тема 7. Фінансові послуги із залучення коштів із зобов'язанням їх наступного повернення	7.1. Здатність оцінювати конкурентоспроможність фінансових установ із депозитного обслуговування. 7.2. Здатність реєструвати договори за депозитами, здійснювати відкриття поточних, депозитних рахунків фізичних осіб та поточних рахунків юридичних осіб у національній та іноземній валюті

1	2
Тема 8. Взаємовідносини фінансових установ і клієнтів з кредитного обслуговування, оцінка кредитних ризиків	8.1. Здатність визначати підходи до формування системи взаємовідносин фінансових установ і клієнтів з кредитного обслуговування. 8.2. Здатність розраховувати показники надання кредитів. 8.3. Здатність проводити скоринг фізичних осіб та оцінювати кредитоспроможність юридичних осіб, здійснювати управління і оптимізацію структури кредитного портфеля банків
Тема 9. Особливості діяльності кредитних спілок	9.1. Здатність визначати особливості діяльності кредитних спілок. 9.2. Здатність аналізувати та оцінювати показники платоспроможності та достатності капіталу, якості активів, ліквідності та прибутковості кредитних спілок на основі їх фінансової звітності
Тема 10. Послуги з фінансового лізингу	10.1. Здатність визначати сутність і різновиди послуг з фінансового лізингу. 10.2. Здатність визначати порядок розрахунку лізингових платежів, визначати умови фінансування лізингової операції, умови оплати і постачання активу предмета фінансового лізингу
Тема 11. Послуги з факторингу	11.1. Здатність визначати доцільність факторингу та умови здійснення операцій з факторингу. 11.2. Здатність визначати вимоги і порядок розрахунку витрат за факторингом
Тема 12. Послуги ломбардів	12.1. Здатність визначати основні послуги ломбардів. 12.2. Здатність визначати сутність фінансової діяльності ломбардів і порядок її державного регулювання
Змістовний модуль 3. Фінансові послуги з цінними паперами, із довірчого управління, недержавного пенсійного забезпечення	
Тема 13. Фінансові послуги на фондовому ринку	13.1. Здатність визначати основи формування фондового ринку і проведення операцій з цінними паперами, розрізняти особливості використання різних видів цінних паперів. 13.2. Здатність здійснювати операції з реєстрації та перереєстрації прав власності на власні цінні папери та цінні папери, оформлювати документи (договори, реєстри, акти тощо) по торговельним операціям (купівлі та продажу цінних паперів на позабіржовому ринку)
Тема 14. Довірче управління фінансовими активами	14.1. Здатність визначати різноманітність довірчого управління фінансовими активами фізичних і юридичних осіб. 14.2. Здатність оцінювати вигідність довірчого управління фінансовими активами
Тема 15. Фінансові послуги у сфері будівництва житла та операціях з нерухомістю	15.1. Здатність визначати основи створення та функціонування фондів фінансування будівництва (ФФБ) та фондів операцій з нерухомістю (ФОН) на ринку фінансових послуг, державне регулювання діяльності управителів ФФБ і ФОН. 15.2. Здатність визначати чисту вартість активів фонду операцій з нерухомістю та проводити оцінку фінансового стану керівника фонду фінансування будівництва за коефіцієнтом платоспроможності
Тема 16. Послуги з надання поруки і гарантій	16.1. Здатність визначати особливості надання фінансових послуг поруки і гарантій. 16.2. Здатність порівнювати умови з надання гарантій та поруки
Тема 17. Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення	17.1. Здатність формувати стратегії з недержавного пенсійного забезпечення при формуванні пенсійних накопичень. 17.2. Здатність оцінювати основні показники діяльності НПФ, компаній зі страхування життя та банків при виборі інвестування коштів

Кваліфікаційні характеристики, якими мають володіти випускники спеціальності "Фінанси і кредит" освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" після вивчення навчальної дисципліни

Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
Компетентність – здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у галузі ринків фінансових послуг або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та характеризується невизначеністю умов і вимог			
Спеціалізовані концептуальні знання щодо ринків фінансових послуг, набуті у процесі навчання та професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи. Критичне осмислення проблем у галузі ринків фінансових послуг	Розв'язання складних завдань і проблем оцінки показників діяльності фінансових установ та надання фінансових послуг, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах недостатньої інформації та суперечливих вимог	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків щодо формування стратегій у сфері фінансових послуг, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	Прийняття фінансових рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів

У процесів навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять, при виконанні практичних завдань з аналізу фінансового стану клієнтів фінансових установ, вирішенні завдань з вибору надання окремих видів фінансових послуг, дискусій на семінарських заняттях з перспектив розвитку ринку фінансових послуг, при виконанні індивідуальних завдань на основі інформації, одержаної під час проходження виробничої практики. Знання з даної навчальної дисципліни мають завершальний характер у підготовці фахівців з фінансів, є основою виконання дипломних магістерських робіт.

Для опанування згаданих компетентностей використовуються різні форми проведення занять та контролю знань студентів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні

Тема 1. Фінансові послуги, їх класифікація та роль в економіці

1.1. Предмет і завдання навчальної дисципліни. Зв'язок з іншими теоретичними і прикладними фінансово-економічними навчальними дисциплі-

лінами. Передумови формування ринку фінансових послуг. Рух фінансових потоків в економіці. Фінансові послуги в системі послуг, організаційні форми їх надання.

1.2. Сутність фінансової послуги. Визначення послуги. Економічна сутність фінансової послуги. Форми організації діяльності з надання фінансових послуг. Етапи розвитку ринку фінансових послуг в Україні, його функції, роль у мобілізації і розподілі фінансових ресурсів. Оптимізація фінансових потоків в економіці.

Роль фінансових послуг в активізації бізнесу, оптимізації витрат та в ефективному формуванні та використанні коштів фінансових установ, збільшенні обсягів інвестицій.

1.3. Ринок фінансових послуг. Правові основи діяльності установ з надання фінансових послуг. Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг". Поняття фінансового посередництва товарного. Функції фінансових посередників. Основні проблеми функціонування ринків фінансових послуг за відсутності фінансових посередників. Класифікація посередників за критеріями, її наукове та практичне значення, критерії. Банківські послуги на ринку фінансових послуг. Поняття про спеціалізовані фінансово-кредитні установи та основні їх види. Страхові компанії. Недержавні пенсійні фонди. Інвестиційні фонди та компанії. Фінансові компанії. Кредитні спілки. Ломбарди. Лізингові компанії. Факторингові компанії.

1.4. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг за формою, за функціями. Роль споживачів та оферентів на ринку фінансових послуг.

1.5. Фінансові послуги на грошовому ринку. Суть і структура грошового ринку. Суб'єкти, інструменти та функції грошового ринку (забезпечення ліквідності короткострокових вкладень, формування ринку грошей як засобу платежу). Поняття, функції та послуги валютного ринку. Діяльність суб'єктів валютного ринку з надання фінансових послуг.

1.6. Фінансові послуги на фондовому ринку. Структура та функції фондового ринку. Суб'єкти та інструменти фондового ринку. Значення фондового ринку в процесі накопичення капіталу.

1.7. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу, його структура та функції. Суб'єкти та інструменти ринку позичкового капіталу. Роль ринку позичкового капіталу в процесі трансформації накопичень в інвестиційні ресурси. Ринок нерухомості. Фінансово-кредитні механізми іпотечного кредитування.

1.8. Фінансові послуги зі страхування. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Суб'єкти та інструменти ринку страхових послуг.

1.9. Інструменти і кон'юнктура ринку фінансових послуг. Сутність та Інформаційне забезпечення маркетингу в розробці перспектив його розвитку. Взаємозв'язок окремих елементів інфраструктури ринку фінансових послуг. Функції саморегульованих організацій.

Тема 2. Умови створення та діяльності фінансових установ

2.1. Умови створення фінансових установ. Законодавче врегулювання порядку створення фінансових установ. Ведення державного реєстру фінансових установ. Умови початку ефективної діяльності. Організаційно-правова форма створення. Вимоги до капіталу фінансових установ. Порядок та умови (за діючим законодавством) реорганізації та ліквідації фінансових установ: банків, кредитних спілок, факторингових та лізингових компаній, інвестиційних фондів та компаній, недержавних пенсійних фондів, фінансових компаній, довірчих товариств, страхових компаній.

2.2. Організація діяльності фінансових установ. Конкурентна основа надання фінансових послуг. Обмеження для фінансових операцій для керівництва фінансової установи. Склад інформації про діяльність. Формування облікової політики. Особливості здійснення зовнішнього аудиту. Вимоги до клієнтів. Розробка програм фінансового моніторингу. Система взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг. Об'єднання фінансових установ. Спеціалізація, умови залучення іноземних інвесторів.

2.3. Ліцензування фінансових установ. Порядок ліцензування операцій на ринку фінансових послуг. Обов'язковість ліцензування. Документи для ліцензування. Терміни дії ліцензії.

Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг

3.1. Організація державного регулювання ринків фінансових послуг. Мета і форми державного регулювання діяльності на ринку фінансових послуг в Україні. Органи, які здійснюють державне регулювання ринку фінансових послуг. Вимоги до ліквідності та платоспроможності фінансових установ. Захист прав споживачів фінансових послуг.

3.2. Формування системи органів державного регулювання ринків фінансових послуг. Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні. Верховна Рада України. Національний банк України. Мініс-

терство фінансів України. Кабінет Міністрів України. Міністерство фінансів України. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Антимонопольний комітет. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Державна служба фінансового моніторингу. Співпраця та координація діяльності між органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг в Україні. Координація діяльності саморегульованих організацій.

3.3. Особливості державного регулювання окремих ринків фінансових послуг. Регулювання діяльності окремих видів фінансових установ. Нормативи здійснення операцій банками. Регулювання діяльності кредитних спілок. Нормативи посередницької діяльності довірчих товариств. Обмеження операцій інвестиційних фондів та інвестиційних компаній. Державне регулювання страхових компаній. Контроль за діяльністю учасників фондового ринку. Державне регулювання ломбардів, фондів фінансування будівництва та фондів операцій з нерухомістю, недержавних пенсійних фондів.

3.4. Концепція пруденційного нагляду на фондовому та страховому ринках. Нагляд за діяльністю фінансових установ на основі оцінки ризиків. Мікропруденційний нагляд.

Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму

4.1. Сутність нормативного регулювання попередження та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Засоби відмивання коштів: фінансові послуги, інструменти, інституціональні структури. Особливості побудови міжнародної системи протидії легалізації "брудних" коштів. Концептуальні принципи побудови національної системи. Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом". Діяльність та вимоги ФАТФ.

4.2. Організація системи фінансового моніторингу в Україні. Обов'язковий фінансовий моніторинг. Внутрішній фінансовий моніторинг. Рівні системи фінансового моніторингу: первинний і державний. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Їх обов'язки. Суб'єкти державного фінансового моніторингу. Державна служба фінансового моніторингу України. Система взаємодії із групою Егмонт.

Тема 5. Платіжні системи і переказ коштів

5.1. Порядок переказу коштів. Функціонування платіжних систем. Еквайринг. Спеціальні платіжні засоби. Переказ коштів. Платіжні інструменти. Процедура реконсиляції. Порядок відкриття рахунків. Форми розрахунків при переказі. Клірингові розрахунки.

5.2. Організація платіжних систем. Внутрішньодержавні платіжні системи. Міжнародні платіжні системи. Загальні умови функціонування. Система електронних платежів НБУ. Система СВІФТ. Розвиток міжнародних платіжних стандартів. Система TARGET. Інші платіжні системи, зокрема Інтернет. Особливості систем грошових переказів для фізичних осіб. Розширення фінансових послуг "Укрпошти".

5.3. Платіжні інструменти. Різновиди платіжних інструментів. Порядок емісії. Рівень розвитку використання спеціальних платіжних засобів (карткового бізнесу) в Україні. Зарплатні проекти.

5.4. Система захисту інформації і контроль за діяльністю платіжних систем. Склад системи захисту. Відповідальність суб'єктів переказу. Контроль за діяльністю платіжних систем НБУ.

Тема 6. Фінансові послуги з обміну валюти

6.1. Сутність валютних операцій. Валютні операції (поточні і термінові). Функції валютних операцій. Обсяг, мета і організація роботи на ринку операцій спот. Іноземна валюта. Класифікація валютних операцій. Конверсійні операції. Валютна позиція банку. Валютний курс.

6.2. Термінові валютні угоди. Операції на форвардному ринку. Умови форвардного контракту. Форвардний валютний курс. Нові форми та модифікації форвардних угод. Учасники міжнародного ф'ючерсного ринку. Організація здійснення ф'ючерсної угоди. Валютні опціони. Біржові та позабіржові опціони. Основні форми міжнародних розрахунків.

6.3. Діяльність з обміну валюти. Суб'єкти міжбанківського валютного ринку. Обмін безготівкової і готівкової валюти. Документи для обміну валюти за торговельними операціями. Особливості обміну валют для обслуговування нерезидентів і фізичних осіб. Ведення реєстру для валютно-обмінних операцій. Валютні операції та валютні поштові перекази.

Змістовний модуль 2. Фінансові послуги із залучення фінансових активів та надання коштів у позику

Тема 7. Фінансові послуги із залучення коштів із зобов'язанням їх наступного повернення

7.1. Сутність (депозитних) фінансових послуг із залучення коштів із зобов'язанням їх наступного повернення. Депозитна пос-

луга. Економічний зміст фінансових операцій із залучення коштів. Порядок відкриття депозитних рахунків. Характеристика клієнтів фінансових установ по вкладних операціях. Місце депозитних послуг у структурі джерел банківських ресурсів.

7.2. Класифікація депозитних послуг. Ознаки класифікації. Різновиди строкових депозитів. Депозити до запитання. Депозитні сертифікати. Використання цінних паперів як виду депозитів. Ощадні вклади фізичних осіб.

7.3. Характеристика рівня розвитку депозитної діяльності в Україні. Динаміка зміни коштів на депозитних рахунках підприємств, організацій і фізичних осіб у фінансових установах України за термінами, різновидами послуг та видами валют. Відмінності у депозитному обслуговуванні юридичних і фізичних осіб. Зміни у вимогах до рівня фінансової стійкості ощадних банків. Процентна політика банків і фінансових установ на ринку депозитних послуг. Оцінка ефективності депозитної діяльності фінансових установ. Переваги депозитного обслуговування для підприємства.

Тема 8. Взаємовідносини фінансових установ і клієнтів з кредитного обслуговування, оцінка кредитних ризиків

8.1. Поняття кредитних правовідносин. Положення Цивільного кодексу України про кредитні відносини. Сутність кредиту. Умови його надання. Кредитор. Кредитна операція. Позичальник. Кредитна лінія. Фінансовий кредит. Суб'єкт і об'єкт кредитної угоди.

8.2. Класифікація видів кредитування. Критерії класифікації: терміни кредитування, види забезпечення, ступені ризику, методи надання, джерела фінансування, економічний характер об'єктів кредитування. Форми кредиту. Короткострокове та довгострокове кредитування на залученій основі через фінансових посередників. Банківський кредит. Методи банківського кредитування. Іпотечний кредит. Інвестиційний кредит.

8.3. Структура кредитних відносин. Сутність структури кредитування. Документи для оформлення кредиту. Мета набування кредиту. Відмінності сучасної системи кредитування. Методи кредитування.

8.4. Кредитна політика. Державна грошово-кредитна політика. Порядок її формування. Показники та напрями перегляду кредитної політики банку. Інтернет-банкінг.

8.5. Кредитний ризик і види заборгованості за кредитними операціями. Сутність кредитного ризику. Роль НБУ в забезпеченні компен-

сації можливих збитків за кредитними операціями. Різновиди заборгованості за кредитними операціями. Діяльність бюро кредитних історій.

8.6. Оцінка фінансового стану позичальника. Сутність платоспроможності. Встановлення оцінного рівня позичальника. Фінансові показники оцінки і їх нормативні значення. Аналіз грошових потоків. Суб'єктивні фактори оцінки фінансового стану позичальника. Відмінності в оцінці фінансового стану фінансової установи і фізичної особи.

8.7. Класифікація позичальників за результатами оцінки їх фінансового стану. Умови визначення класів оцінки фінансового стану. Різновиди забезпечення по кредитах. Види гарантій. Критерії поділу позичальників на класи – А, Б, В, Г, Д.

8.8. Класифікація кредитних операцій за станом обслуговування позичальником боргу. Поділ операцій на групи відповідно до стану обслуговування боргу: гарний, слабкий, незадовільний. Характеристика критеріїв віднесення позичальників до цих груп за характеристиками їх розрахунків за кредитами та виплатою процентів.

8.9. Класифікація кредитного портфеля за ступенем ризику. Двофакторна основа класифікації кредитів: фінансовий стан позичальника та стан обслуговування боргу. Характеристика п'яти видів кредитних портфелів: стандартний, під контролем, субстандартний, сумнівний, безнадійний.

8.10. Критерії визначення забезпечення за кредитними операціями. Чистий кредитний ризик. Безумовні гарантії. Предмети застави. Майнові права. Дорогоцінні метали.

8.11. Порядок формування резерву під кредитні ризики. Кредитний ризик та врахування забезпечення – основа формування резерву. Коефіцієнт резервування. Відповідальність фінансової установи за формування резерву.

Тема 9. Особливості діяльності кредитних спілок

9.1. Еволюція розвитку кредитно-кооперативного руху. Перші кредитні кооперативи у світі й Україні. Еволюція кооперативного руху. Ліквідація кредитних кооперативів у Радянському Союзі. Відродження кредитних спілок.

9.2 Організаційно-правові умови створення кредитних спілок. Законодавчо-нормативне регулювання діяльності кредитних спілок. Вимоги до організаційно-правової форми. Кількісний склад. Рівень формування

пайового капіталу. Перелік дозволених фінансових послуг. Вартість майна. Принципи діяльності. Державне регулювання діяльності кредитних спілок, Закон України "Про кредитні спілки".

9.3. Концепція неприбуткової діяльності кредитних спілок.

Принципи неприбутковості. Головні відмінності кредитних спілок від інших фінансових установ: власники, цілі, клієнти, державний нагляд, управління.

9.4. Порядок реєстрації і внутрішнього регулювання кредитної спілки. Перелік внутрішніх положень. Регулювання основних функцій, професійної підготовки працівників, виділення структурних підрозділів, документообіг, положення про фінансові послуги, їх характер та фінансове управління. Спеціальний порядок реєстрації і внесення в реєстр фінансових установ. Підстави для відмови.

9.5. Оцінка платоспроможності кредитної спілки. Фінансовий механізм діяльності кредитної спілки. Критерії та фінансові нормативи. Пайовий капітал. Резервний капітал. Поділ активів за ступенем ризику. Якість активів. Показники прибутковості і ліквідності. Формування резервів. Порядок покриття збитків.

Тема 10. Послуги з фінансового лізингу

10.1. Сутність фінансового лізингу. Фінансовий лізинг. Основи регулювання фінансового лізингу в Україні. Податкові й правові аспекти лізингових угод. Критерії оцінки пропозицій лізингових угод. Договір лізингу. Закон України "Про фінансовий лізинг".

10.2. Оцінка стану лізингу в світі і Україні. Обсяги угод. Конвенція про міжнародний фінансовий лізинг. Відмінності в регулюванні різними країнами послуг фінансового лізингу. Лізинговий ринок України.

10.3. Економіко-правові умови фінансового лізингу. Предмет лізингу. Суб'єкти лізингу. Сублізинг. Права і обов'язки лізингодавця. Права і обов'язки лізингоодержувача.

10.4. Порядок розрахунку лізингових платежів. Сутність і структура лізингового платежу. Терміни розрахунку. Оподаткування. Вирішення спорів. Ризик лізингу. Умови страхування.

Тема 11. Послуги з факторингу

11.1. Сутність операцій факторингу. Нормативне регулювання факторингу в Україні. Конвенція УНІДРУА про міжнародний факторинг.

11.2. Класифікація факторингу. Стандартний факторинг. Види факторингових угод. Критерії економічної оцінки факторингових послуг.

11.3. Механізм розрахунків за факторинг. Тарифна політика. Склад комісійних. Процентна політика. Відповідальність клієнта перед фактором. Виконання боржником грошової вимоги фактора. Недійсність заборони на уступку грошової вимоги. Зустрічні вимоги боржника. Захист прав боржника.

Тема 12. Послуги ломбардів

12.1. Умови створення та діяльності ломбардів. Державне регулювання та контроль за діяльністю ломбардів. Положення Нацкомфінпослуг про надання фінансових послуг ломбардами. Загальні принципи діяльності та надання послуг ломбардами.

12.2. Характеристика основних послуг ломбардів. Договір застави. Фінансові кредити ломбардів за видами застави. Супутні послуги ломбардів. Вимоги до обліку й облікової та реєструючої систем ломбарду.

12.3. Об'єднання ломбардів. Всеукраїнська асоціація ломбардів.

Змістовний модуль 3. Фінансові послуги з цінними паперами, із довірчого управління, недержавного пенсійного забезпечення

Тема 13. Фінансові послуги на фондовому ринку

13.1. Фінансові послуги з емісії цінних паперів. Види обслуговування емісійних операцій на фондовому ринку. Андеррайтинг. Емісійна діяльність держави на фондовому ринку. Випуск облігацій державних позик та бюджетна політика держави.

13.2. Особливості операцій з цінними паперами на ринку капіталу. Види цінних паперів. Пайові, боргові та похідні цінні папери. Фондові деривативи. Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери. Брокерські (комісійні) послуги торговців цінними паперами. Строкові операції з цінними паперами. Опціонні операції. Інтернет-трейдинг.

13.3. Депозитарні послуги. Номінальне утримання цінних паперів. Реєстраційні послуги. Розрахунково-клірингові операції з цінними паперами. Управління портфелем цінних паперів. Поняття портфельного інвестування. Основні теорії портфельного інвестування та управління портфелем. Операції зі спільного інвестування.

Вкладання капіталу в інвестиційні сертифікати. Основні концепції і форми організації інвестиційних фондів та інвестиційних компаній.

Тема 14. Довірче управління фінансовими активами

14.1. Економічна та правова основа довірчих операцій. Сутність трасту. Правова основа довірчих операцій з управління майном в різних країнах. Основні положення Декрету Кабінету Міністрів "Про довірчі товариства" та інших законодавчо-нормативних актів стосовно довірчого управління фінансовими активами.

14.2. Економіко-правова основа діяльності довірчих товариств. Довірче товариство. Майно довірителя. Облік результатів діяльності довірчих товариств з проведення довірчих операцій. Планування діяльності довірчого товариства. Трастові операції банків.

14.3. Управління фінансовими активами фізичних і юридичних осіб. Довірче управління активами на ринку нерухомості. Довірча діяльність на ринку цінних паперів. Використання заставного права в діяльності довірчого товариства. Перспективи розвитку довірчих операцій в Україні.

Тема 15. Фінансові послуги у сфері будівництва житла та операціях з нерухомістю

15.1. Сутність фінансових послуг з управління майном при фінансуванні будівництва житла. Умови створення та функціонування фондів операцій з нерухомістю (ФОН) та фондів фінансування будівництва (ФФБ). Особливості державного регулювання. Закон України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю".

15.2. Фінансування будівництва житла через фонди фінансування будівництва (ФФБ). Механізм функціонування ФФБ. Укладання договору про участь у фонді фінансування будівництва. Особливості фінансування будівництва через ФФБ.

15.3. Фонди операцій з нерухомістю (ФОН) на ринку фінансових послуг. Створення та функціонування фонду операцій з нерухомістю, державне регулювання.

Тема 16. Послуги з надання поруки і гарантій

16.1. Послуги поруки. Право надання поруки. Відповідальність поручителя за договором поруки. Виконання умов поруки. Припинення угоди. Податковий облік у поручителя. Критерії відмінності поручительства і застави. Особливості майнового поручительства.

16.2. Надання гарантій. Види гарантій. Тарифна політика фінансових установ. Банківська гарантія. Гарантування позик. Особливості надання гарантій під забезпечення. Гарантійне зобов'язання. Державна гарантія. Спорідненість поруки і гарантії.

Тема 17. Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення

17.1. Фінансові послуги у сфері страхування. Взаємодія страхових компаній і банківських установ. Страхові компанії зі страхування життя. Тарифна політика. Особливості державного регулювання. Закон України "Про страхування". Інтернет-страхування.

17.2. Недержавне пенсійне забезпечення. Система недержавного пенсійного забезпечення. Законодавство про недержавне пенсійне забезпечення. Принципи. Недержавні пенсійні фонди та їх види. Учасники та вкладники. Засновники недержавного пенсійного фонду, порядок його реєстрації. Адміністрування фонду. Зберігач фонду. Пенсійні активи. Пенсійні виплати. Особливості державного регулювання. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення". Недержавні пенсійні фонди та страхові компанії зі страхування життя: взаємодія на ринку додаткового пенсійного забезпечення. Формування пенсійних систем: іноземний досвід.

4. Структура навчальної дисципліни

При вивченні навчальної дисципліни студент має ознайомитися з навчальною програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань та критеріями їх оцінювання.

Тематичний план навчальної дисципліни складається з трьох змістовних модулів, кожний з яких об'єднує у собі відносно самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує декілька навчальних елементів дисципліни за змістом.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття, індивідуальна навчально-дослідницька робота та самостійна робота студента.

Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 4.

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин, відведених на:			
	лекції	практичні та семінарські заняття	поточні консультації	самостійну роботу
Змістовний модуль 1. Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні				
Тема 1. Фінансові послуги, їх класифікація та роль в економіці	2	2	–	4
Тема 2. Умови створення та діяльності фінансових установ	2	1	1	4
Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг	2	1	–	4
Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму	4	1	1	4
Тема 5. Платіжні системи і переказ коштів	4	2	–	4
Тема 6. Фінансові послуги з обміну валюти	2	1	1	4
Разом за модулем	16	8	3	24
Змістовний модуль 2. Фінансові послуги із залучення фінансових активів та надання коштів у позику				
Тема 7. Фінансові послуги із залучення коштів із зобов'язанням їх наступного повернення	2	1	–	4
Тема 8. Взаємовідносини фінансових установ і клієнтів з кредитного обслуговування, оцінка кредитних ризиків	4	1	1	6
Тема 9. Особливості діяльності кредитних спілок	4	2	–	4
Тема 10. Послуги з фінансового лізингу	2	1	1	4
Тема 11. Послуги з факторингу	4	3		4
Тема 12. Послуги ломбардів	2	2	1	4
Разом за модулем	18	10	3	26
Змістовний модуль 3. Фінансові послуги з цінними паперами, із довірчого управління, недержавного пенсійного забезпечення				
Тема 13. Фінансові послуги на фондовому ринку	4	4	1	12
Тема 14. Довірче управління фінансовими активами	2	2	1	8
Тема 15. Фінансові послуги у сфері будівництва житла та операціях з нерухомістю	4	4	1	10
Тема 16. Послуги з надання поруки і гарантій	2	2	1	8
Тема 17. Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення	4	4	2	10
Разом за модулем	16	16	6	48
Іспит + передекзаменаційна консультація			4	
ІНДЗ				18
Усього годин	50	34	16	116

5. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні

Тема 1. Фінансові послуги, їх класифікація та роль в економіці

- 1.1. Предмет і завдання навчальної дисципліни.
- 1.2. Сутність фінансової послуги.
- 1.3. Оцінка розвитку ринку фінансових послуг.
- 1.4. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг за формою, за функціями.
- 1.5. Фінансові послуги на грошовому ринку.
- 1.6. Фінансові послуги на фондовому ринку.
- 1.7. Фінансові послуги на ринку позичкового капіталу.
- 1.8. Фінансові послуги у сфері страхування.
- 1.9. Інструменти і кон'юнктура ринку фінансових послуг.

Література: [7; 14; 33 – 36; 40; 43; 71; 147].

Тема 2. Умови створення та діяльності фінансових установ

- 2.1. Умови створення фінансових установ.
- 2.2. Організація діяльності фінансових установ.
- 2.3. Ліцензування фінансових установ.

Література: [7; 14; 24; 25; 30; 33; 34; 36; 40; 43; 147; 150].

Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг

- 3.1. Організація державного регулювання ринків фінансових послуг.
- 3.2. Формування системи органів державного регулювання ринків фінансових послуг.
- 3.3. Особливості державного регулювання окремих ринків фінансових послуг.
- 3.4. Концепція запровадження пруденційного нагляду на ринку фінансових послуг, зокрема фондовому та страховому ринках.

Література: [7; 14; 33 – 36; 40; 41; 45; 95; 96; 133; 146; 147].

Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму

- 4.1. Сутність нормативного регулювання попередження та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

4.2. Організація системи фінансового моніторингу в Україні.

4.3. Визначення критеріїв віднесення фінансових послуг до сумнівних чи незвичних.

Література: [7; 22; 49; 53; 71; 81; 135; 147; 153].

Тема 5. Платіжні системи і переказ коштів

5.1. Порядок переказу коштів.

5.2. Організація платіжних систем.

5.3. Платіжні інструменти.

5.4. Система захисту інформації і контроль за діяльністю платіжних систем.

Література: [1; 7; 10; 19 – 21; 24; 27; 29; 40; 51; 61; 62; 66; 94; 115 – 120; 125; 127; 131; 139 – 142; 145; 147; 151; 156].

Тема 6. Фінансові послуги з обміну валюти

6.1. Сутність валютних операцій.

6.2. Термінові валютні угоди.

6.3. Діяльність з обміну валюти.

Література: [7; 14; 20; 27; 33 – 36; 40; 62; 63; 65; 67; 69; 97; 101; 113; 124; 160; 161].

Змістовний модуль 2. Фінансові послуги із залучення фінансових активів та надання коштів у позику

Тема 7. Фінансові послуги із залучення коштів із зобов'язанням їх наступного повернення

7.1. Сутність (депозитних) фінансових послуг із залучення коштів.

7.2. Класифікація депозитних послуг.

7.3. Характеристика рівня розвитку депозитної діяльності в Україні.

Література: [7; 22; 50; 60; 62; 66; 93; 94; 96; 117; 119; 140; 143].

Тема 8. Взаємовідносини фінансових установ і клієнтів з кредитного обслуговування, оцінка кредитних ризиків

8.1. Поняття кредитних правовідносин.

8.2. Класифікація видів кредитування.

8.3. Структура кредитних відносин.

8.4. Сутність кредитної політики.

- 8.5. Кредитний ризик і види заборгованості за кредитними операціями.
- 8.6. Оцінка фінансового стану позичальника, класифікація позичальників за результатами оцінки їх фінансового стану.
- 8.7. Класифікація кредитних операцій за станом обслуговування позичальником боргу.
- 8.8. Класифікація кредитного портфеля за ступенем ризику.
- 8.9. Критерії визначення забезпечення за кредитними операціями.
- 8.10. Порядок формування резерву під кредитні ризики.
- 8.11. Інтернет-банкінг.

Література: [7; 14; 33 – 36; 121; 126; 134; 144; 149].

Тема 9. Особливості діяльності кредитних спілок

- 9.1. Еволюція розвитку кредитно-кооперативного руху.
- 9.2. Організаційно-правові умови створення кредитних спілок.
- 9.3. Концепція неприбуткової діяльності кредитних спілок.
- 9.4. Порядок реєстрації і внутрішнього регулювання кредитної спілки.
- 9.5. Оцінка платоспроможності кредитної спілки, якості активів, достатності капіталу.

Література: [7; 9; 10; 14; 15; 18; 25; 33 – 36; 53; 54; 100; 130; 147].

Тема 10. Послуги з фінансового лізингу

- 10.1. Сутність фінансового лізингу.
- 10.2. Оцінка стану розвитку лізингу в світі та Україні.
- 10.3. Економіко-правові умови надання послуг з фінансового лізингу.
- 10.4. Порядок розрахунку лізингових платежів.

Література: [9; 14; 31; 33 – 35; 41; 50; 52; 57; 64; 74; 147].

Тема 11. Послуги з факторингу

- 11.1. Сутність операцій факторингу.
- 11.2. Класифікація факторингу.
- 11.3. Механізм розрахунків за факторинг.
- 11.4. Склад витрат за факторингом.

Література: [7; 14; 20; 33 – 36; 42; 43; 45; 46; 48; 58; 60; 67; 68; 69; 71; 75; 138; 147].

Тема 12. Послуги ломбардів

- 12.1. Умови створення та діяльності ломбардів.
- 12.2. Державне регулювання та контроль за діяльністю ломбардів.

12.3. Сутність ломбардної операції. Вимоги до обліку й облікової та реєструючої систем ломбарду.

Література: [14; 33 – 36; 40; 99; 128].

Змістовний модуль 3. Фінансові послуги з цінними паперами, із довірчого управління, недержавного пенсійного забезпечення

Тема 13. Фінансові послуги на фондовому ринку

13.1. Фінансові послуги з емісії цінних паперів.

13.2. Особливості операцій з цінними паперами.

13.3. Депозитарні та інші послуги.

Література: [7; 10; 14; 24; 33 – 36; 43; 44; 55; 111; 148; 150].

Тема 14. Довірче управління фінансовими активами

14.1. Економічна та правова основа довірчих операцій.

14.2. Економіко-правова основа діяльності довірчих товариств.

14.3. Управління фінансовими активами фізичних і юридичних осіб.

Література: [7; 10; 20; 32; 44; 147; 148].

Тема 15. Фінансові послуги у сфері будівництва житла та операціях з нерухомістю

15.1. Сутність фінансових послуг з управління майном при фінансуванні будівництва житла.

15.2. Фінансування будівництва житла через фонди фінансування будівництва (ФФБ).

15.3. Фонди операцій з нерухомістю (ФОН) на ринку фінансових послуг.

15.4. Державне регулювання діяльності управителів ФФБ і ФОН.

Література: [12; 14; 24; 33 – 36; 55; 126; 132; 136; 148].

Тема 16. Послуги з надання поруки і гарантій

16.1. Послуги поруки. Майнова порука.

16.2. Надання гарантій.

16.3. Відмінності гарантій від поруки.

16.4. Банківські гарантії.

Література: [7; 10; 20; 23; 24; 30; 43; 55; 56; 147].

Тема 17. Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення

17.1. Фінансові послуги у сфері страхування.

17.2. Недержавне пенсійне забезпечення.

17.3. Особливості діяльності недержавних пенсійних фондів.

17.4. Формування стратегій з НПЗ при накопиченні пенсійних активів та формуванні додаткової пенсії.

17.5. Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення.

17.6. Оподаткування пенсійних виплат.

17.7. Основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів та страхових компаній зі страхування життя.

Література: [7; 10; 14; 30; 32 – 37; 40; 147; 150].

6. Теми семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, яке спрямоване на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення та опрацювання теоретичного матеріалу, нормативного регулювання, форм фінансової звітності, статистичних даних, а також під час виконання індивідуальної навчально-дослідницької роботи.

У процесі проведення семінарського заняття організовується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення. Слід зазначити, що у межах навчальної дисципліни семінарські заняття проводяться з метою формування загального уявлення про спільні проблеми розвитку ринку фінансових послуг.

Перший семінар "Фінансові послуги, їх класифікація та роль в економіці" має характер просемінару як практикум підготовки студентів до самостійної роботи з великою кількістю нормативних джерел та іншої літератури з навчальної дисципліни.

Другий семінар "Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг" пропонується проводити у формі запитань і відповідей на закріплення всіх головних засад державної політики і регулювання ринку фінансових послуг, а також сучасних вимог до здійснення пруденційного нагляду за діяльністю фінансових установ та захисту прав споживачів фінансових послуг.

Семінар з організаційних засад фінансового моніторингу спрямований на впровадження дискусії у навчальний процес. Частіше дискусія органі-

зовується через формування підгруп, які доповідають про проведений ними аналіз процесу, що вивчається. Фактори впливу на якість дискусії: придатність означеного питання для дискусії; знання матеріалу як студентами, так і модератором; наявність у студентів достатньої теоретичної підготовки; можливість моделювання версій; настроїв студентів до бажання вчитися.

План проведення семінарських занять подано у табл. 5.

Таблиця 5

Перелік тем семінарських занять

Тема	Питання для дискусій	Кількість годин	Література
Модуль 1. Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні			
Тема 1. Фінансові послуги, їх класифікація та роль в економіці	У чому особливості надання фінансових послуг порівняно з іншими послугами і сферою матеріального виробництва?	1	[7; 14; 33 – 36; 40; 43; 71; 147]
Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг	Яка роль різних регуляторів ринку фінансових послуг? У чому полягає їх співпраця? Чи потрібен мегарегулятор на ринку фінансових послуг?	1	[7; 14; 33 – 36; 41; 41; 45; 95; 96; 133; 147]
Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму	Що стало передумовою включення України в чорний список ФАТФ? Які перспективи співпраці з цією організацією?	1	[7; 22; 49; 53; 71; 81; 135; 147; 153]
Разом			3

7. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, яке спрямоване на формування вмінь та навичок виконання певних видів економічної роботи, а саме розрахунків фінансово-економічних показників, вирішенні стереотипних, діагностичних та евристичних ситуаційних завдань та обґрунтування висновків щодо напрямів покращення фінансової діяльності суб'єктів ринку фінансових послуг в Україні.

Особливістю проведення практичного заняття є наявність мінливого студентського середовища, яке має різний рівень підготовленості та світосприйняття. Завдання викладача і студента знайти спільну зацікавленість в одержанні більшого практичного ефекту у формуванні нових навичок та вмінь у студентів для забезпечення якісної підготовки фахівців.

У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, виробничі ситуації чи ділові ігри.

Наприкінці заняття, з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу, викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки залежно від результатів виконаної роботи.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язання завдань, контрольних прикладів, їх перевірку, оцінювання.

У межах навчальної дисципліни з метою опанування студентами усіх видів економічних розрахунків практичні заняття рекомендується проводити за окремими темами або, в деяких випадках, за окремими змістовно-структурними елементами вивчення відповідних тем (питаннями).

Оцінки за окремим практичним завданням враховуються при встановленні поточної модульної оцінки з практичної частини даної навчальної дисципліни.

План проведення практичних занять подано у табл. 6.

Таблиця 6

Перелік тем практичних занять

Тема	Завдання для практичних занять	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Модуль 1. Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні			
Тема 1. Практичне заняття "Аналіз і порівняння договору на надання фінансової послуги відповідно до вимог законодавства"	Порівняти на реальному прикладі різних видів і типів договорів різних фінансових послуг їх відповідність дії Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" та визначити переваги для споживача тих фінансових послуг, що порівнюються	1	[7; 14; 33 – 36; 40; 43; 71; 147]
Тема 2. Практичне заняття "Особливості діяльності фінансових установ". Вирішення задач з основ поглинання та реорганізації фінансових установ	Визначення сутності мерджеру. З'ясування нормативних вимог для урегулювання процедур злиття і поглинання різних фінансових установ, зокрема страхових компаній, кредитних спілок та ін. Розрахунок мультиплікаторів оцінки	1	[7; 14; 24; 25; 30; 33; 34; 36; 40; 43; 147; 150]
Тема 5. Практичне заняття "Оцінка доходної і витратної частини обслуговування спеціальних платіжних засобів"	Розрахувати ефективність використання спеціальних платіжних засобів для безготівкових розрахунків на прикладі різних банків	2	[1; 7; 10; 19 – 21; 24; 27; 29; 40; 51; 61; 62; 66; 94; 117 – 120; 125; 127; 131; 139 – 142; 145; 147; 151; 156]

1	2	3	4
Тема 6. Практичне заняття "Розрахунок фінансових показників послуг з обміну валют"	Розрахувати доход банку чи фінансової установи з обміну валют, визначити можливості кредитування в різних валютах, розрахувати крос-курс	1	[7; 14; 20; 27; 33 – 36; 40; 62; 63; 65; 67; 69; 97; 101; 113; 124; 160; 161]
Модуль 2. Фінансові послуги із залучення фінансових активів та надання коштів у позику			
Тема 7. Практичне заняття "Оцінка конкурентоспроможності фінансових установ із депозитного обслуговування"	Вирішення ситуаційних завдань з розрахунку найбільш прийняттого варіанту розміщення грошових коштів на депозит на основі пропозицій банків або інших фінансових установ	1	[7; 22; 50; 60; 62; 66; 93; 94; 96; 117; 119; 140; 143]
Тема 8. Практичне заняття "Розрахунок різновидів надання кредитів та оцінка платоспроможності позичальника"	Вирішення ситуаційних завдань щодо порядку надання кредитів на різні терміни, при зміні умов нарахування процентів та розрахунок відповідно до вимог НБУ показників з оцінки кредитоспроможності позичальника на основі публічної фінансової звітності позичальників	1	[7; 14; 33 – 36; 121; 126; 134; 144; 149]
Тема 9. Практичне заняття "Оцінка платоспроможності та достатності капіталу, якості активів, ліквідності та прибутковості кредитних спілок"	Розрахунок відповідно до вимог Нацкомфінпослуг показників з оцінки платоспроможності та достатності капіталу, якості активів, ліквідності та прибутковості кредитних спілок на основі їх фінансової звітності	2	[7; 9; 10; 14; 15; 18; 25; 33 – 36; 53; 54; 100; 130; 147]
Тема 10. Практичне заняття "Розрахунок лізингових платежів"	Провести розрахунок лізингових платежів за різними способами їх обчислення відповідно до Закону України "Про фінансовий лізинг"	2	[9; 14; 31; 33 – 35; 41; 50; 52; 57; 64; 74; 147]
Тема 11. Практичне заняття "Розрахунок витрат за факторингом"	Вирішення ситуаційних завдань щодо різних типів факторингових послуг за умов зміни процентної та комісійної політики	4	[7; 14; 20; 33 – 36; 42; 43; 45; 46; 48; 58; 60; 67; 68; 69; 71; 75; 138; 147]
Тема 12. Практичне заняття "Розрахунок різновидів фінансових кредитів ломбардів за видами застави"	Провести розрахунки за наданими ломбардами короткостроковими кредитами, які забезпечені заставою, на визначений термін та під процент	2	[14; 33 – 36; 40; 99; 128]
Модуль 3. Фінансові послуги з цінними паперами, із довірчого управління, недержавного пенсійного забезпечення			
Тема 13. Практичне заняття "Особливості здійснення інвестиційної діяльності фінансових установ у різні види цінних паперів"	Визначення переваг і недоліків випуску облігацій різними емітентами, використання елементів ситуаційного моделювання прийняття рішення щодо купівлі цінних паперів та визначення річного прибутку банку від володіння пакетом акцій, ефективність інвестиційної операції від придбання пакету акцій банком, прибуток компанії з управління активами від покупки акцій, річний дохід керівника портфеля цінних паперів	4	[7; 10; 14; 24; 33 – 36; 43; 44; 55; 111; 148; 150]

1	2	3	4
Тема 14. Практичне заняття "Оцінка вигідності довірчого управління фінансовими активами"	Розрахунок ситуаційних завдань щодо порівняння довірчого управління з депозитним обслуговуванням чи операціями з цінними паперами та визначення дохідності трасту	2	[7; 10; 20; 32; 44; 147; 148]
Тема 15. Практичне заняття "Оцінка показників діяльності фондів операцій з нерухомістю та фондів фінансування будівництва"	Розрахунок чистої вартості активів фонду операцій з нерухомістю, оцінка фінансового стану керівника фонду фінансування будівництва за коефіцієнтом платоспроможності	4	[12; 14; 24; 33 – 36; 55; 126; 132; 136; 148]
Тема 16. Практичне заняття "Порівняння умов з надання гарантій"	Вирішення завдань щодо порівняння умов надання гарантій різними фінансовими установами	2	[7; 10; 20; 23; 24; 30; 43; 55; 56; 147]
Тема 17. Практичне заняття "Формувати стратегії з недержавного пенсійного забезпечення при формуванні пенсійних накопичень"	Вирішення завдань щодо порівняння умов надання послуг банками, страховими компаніями зі страхування життя та недержавними пенсійними фондами на ринку послуг з недержавного пенсійного забезпечення. Ділова гра "Вибір стратегій з недержавного пенсійного забезпечення"	4	[7; 10; 14; 30; 32 – 37; 40; 147; 150]
Разом			31

8. Самостійна робота студентів

Перелік програмних питань, що охоплюють зміст робочої програми

Організація позааудиторної роботи повинна чітко узгоджуватися із цілями навчання. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота, яка містить широкий набір різних видів завдань – вивчення літератури, виконання вправ, аналіз конкретних ситуацій. Це сприяє розвитку у студента нових навичок і вмінь, особливо в частині організації власної роботи, зокрема спрямованої на отримання результату. Позааудиторне навчання спрямоване на формування та здійснення компетентної поведінки особи під час виконання професійних завдань.

Основні види самостійної роботи: опрацювання та вивчення рекомендованої літератури; вивчення основних термінів і понять; підготовка до семінарських і практичних занять; тестування; контрольна перевірка особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самодіагностики; підготовка до поточного та модульного контролю.

Перелік завдань для самостійного опрацювання подано в табл. 7.

**Перелік завдань для самостійного опрацювання та банк питань
для само діагностики в рамках самостійної роботи студента
(СРС) з навчальної дисципліни**

Назва теми та рекомендована література	Завдання для самостійного опрацювання	Питання для самодіагностики	Кількість годин
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Основні організаційно-економічні засади регулювання і контролю діяльності фінансових установ в Україні			
Тема 1. Фінансові послуги, їх класифікація та роль в економіці. [7; 14; 33 – 36; 40; 43; 71; 147]	Опрацювати Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг". Особливості розробки нових фінансових послуг, зокрема банківських. Порівняти стан розвитку ринку фінансових послуг і підприємництва двох регіонів України. Класифікація послуг фінансових посередників	1. Функції ринку фінансових послуг. 2. Чим розрізняються первинний і вторинний ринок цінних паперів? 3. Розподіл фінансових інструментів залежно від ризику. 4. Чим розрізняються дольові фінансові інструменти від боргових? 5. Назвіть основні функції прямих учасників ринку фінансових послуг у проведенні фінансових операцій. На прикладі: кредиторів; позичальників; інвесторів; страховиків. 6. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг за функціями	4
Тема 2. Умови створення та діяльності фінансових установ [7; 14; 24; 25; 30; 33; 34; 36; 40; 43; 147; 150]	Об'єднання фінансових установ. Законодавче регулювання діяльності інвестиційних фондів в Україні. Ліцензування діяльності фінансових установ	7. Значення фінансового посередництва в розвитку економіки та товарного ринку. 8. Проблеми функціонування ринків фінансових послуг за відсутності фінансових посередників. 9. Трансформаційні послуги фінансових посередників. 10. Комісійно-посередницькі банківські операції. 11. Спеціалізовані фінансово-кредитні установи	4
Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг. [7; 14; 33 – 36; 41; 41; 45; 95; 96; 133; 147]	Методи регулювання банківської діяльності. Удосконалення державного регулювання діяльності фінансових установ. Особливості державного регулювання ринку цінних паперів відповідно до Закону України "Про цінні папери і фондовий ринок". Пруденційний нагляд за діяльністю фінансових установ на основі оцінки ризиків в Україні	12. Державне регулювання ринку фінансових послуг. 13. Міжнародні стандарти регулювання ринку фінансових послуг. 14. Регулювання фондового ринку в країнах – учасницях ЄС. 15. Міжнародні норми банківського регулювання та нагляду. 16. Міжнародні стандарти пруденційного нагляду. 17. Концепція захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг	4

Продовження табл. 7

1	2	3	4
<p>Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму. [7; 22; 49; 53; 71; 81; 135; 147; 153]</p>	<p>Опрацювати Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму". Зміни у діяльності ФАТФ. Побудова Державної служби фінансового моніторингу України. Система взаємодії України із групою Егмонт. Напрями вдосконалення правового регулювання міжнародного співробітництва у сфері запобігання фінансуванню тероризму</p>	<p>18. Сутність нормативного регулювання попередження та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. 19. Засоби відмивання коштів: фінансові послуги, інструменти, інституціональні структури. 20. Особливості побудови міжнародної системи протидії легалізації "брудних" коштів. 21. Концептуальні принципи побудови національної системи. 22. Сутність Сорока рекомендацій ФАТФ. 23. Обов'язковий фінансовий моніторинг. 24. Внутрішній фінансовий моніторинг. 25. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Їх обов'язки. 26. Суб'єкти державного фінансового моніторингу. 27. Державна служба фінансового моніторингу України. 28. Система взаємодії із групою Егмонт. 29. Визначення критеріїв віднесення фінансових послуг до сумнівних чи незвичних</p>	4
<p>Тема 5. Платіжні системи і переказ коштів. [1; 7; 10; 19 – 21; 24; 27; 29; 40; 51; 61; 62; 66; 94; 117 – 120; 125; 127; 131; 139 – 142; 145; 147; 151; 156]</p>	<p>Опрацювати Закон України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні". Функціонування міжнародних платіжних систем. Перспективи розвитку клірингових розрахунків. Національна система електронних платежів НБУ. Нові можливості розширення фінансових послуг "Укрпошти". Особливості використання спеціальних платіжних засобів (карткового бізнесу) в Україні для зарплатних проектів</p>	<p>30. Система безготівкових розрахунків в організації руху коштів на рахунках у банку. 31. Особливості функціонування платіжних систем. 32. Сутність еквайрінгу. 33. Використання спеціальних платіжних засобів. 34. Переказ коштів шляхом використання платіжних інструментів. 35. Що належить до процедури реконсиліації? 36. У чому полягає порядок відкриття рахунків ? 37. Сутність організації платіжних систем: внутрішньодержавних і міжнародних, загальні умови їх функціонування. 38. У чому полягає система захисту інформації і контроль за діяльністю платіжних систем?</p>	4
<p>Тема 6. Фінансові послуги з обміну валюти. [7; 14; 20; 27; 33 – 36; 40; 62; 63; 65; 67; 69; 97; 101; 113; 124; 160; 161]</p>	<p>Класифікація валютних ринків (регіональні, національні, за видами валютних операцій, спеціальні). Організація та розвиток офшорних операцій. Стратегія валютного арбітражу</p>	<p>39. Призначення та функції валютного ринку. 40. Поняття і види операцій, які здійснюються на валютному ринку. 41. Валютні ризики і методи валютного страхування. 42. Поняття і завдання валютного регулювання та валютного контролю</p>	4
Разом за модулем		24	

1	2	3	4
Змістовний модуль 2. Фінансові послуги із залучення фінансових активів та надання коштів у позику			
Тема 7. Фінансові послуги із залучення коштів із зобов'язанням їх наступного повернення. [7; 22; 50; 60; 62; 66; 93; 94; 96; 117; 119; 140; 143]	Організація та особливості функціонування депозитного ринку	43. Сутність (депозитних) фінансових послуг із залучення коштів. 44. Місце депозитних послуг у структурі джерел банківських ресурсів. 45. У чому полягає класифікація депозитних послуг? 46. Характеристика ощадних вкладів фізичних осіб. 47. Визначення рівня розвитку депозитної діяльності в Україні	4
Тема 8. Взаємовідносини фінансових установ і клієнтів з кредитного обслуговування, оцінка кредитних ризиків. [7; 14; 33 – 36; 121; 126; 134; 144; 149]	Перспективи розвитку іпотечного кредитування. Порядок розрахунку кредитного ризику і видів заборгованості за кредитними операціями. Перший досвід і перспективи діяльності бюро кредитних історій. Визначення відмінностей в оцінці фінансової установи і фізичної особи. Удосконалення різновидів забезпечення по кредитах та видах наданих гарантій. Критерії поділу позичальників на класи – А, Б, В, Г, Д	48. Функції спеціальних видів позичок. 49. Особливість ринку банківських позичок як ринку короткострокових для фінансування оборотного капіталу. 50. У чому полягає сутність кредитного ризику? 51. Роль НБУ в забезпеченні компенсації можливих збитків за кредитними операціями. 52. Сутність діяльності кредитних бюро. 53. Що є платоспроможністю позичальника? 54. У чому полягають відмінності в оцінці фінансової установи і фізичної особи? 55. Умови класифікації позичальників за результатами оцінки їх фінансового стану. 56. Класифікація кредитних операцій за станом обслуговування позичальником боргу. 57. Класифікація кредитного портфеля за ступенем ризику. 58. Порядок формування фінансовою установою резерву під кредитні ризики	6
Тема 9. Особливості діяльності кредитних спілок. [7; 9; 10; 14; 15; 18; 25; 33 – 36; 53; 54; 100; 130; 147]	Опрацювати Закон України "Про кредитні спілки" та Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок. Використання критеріїв та фінансових нормативів діяльності кредитних спілок і об'єднаних кредитних спілок для визначення фінансової стійкості будь-якої кредитної спілки на основі її публічної фінансової звітності. Приклад становлення і розвитку кредитної спілки. Державне регулювання діяльності кредитних спілок. Основні положення Закону України "Про кредитні спілки"	59. Етапізація становлення і розвитку кредитних спілок в Україні. 60. Світовий досвід розвитку кредитно-кооперативного руху. 61. Головні відмінності функціонування кредитних спілок від інших фінансових установ. 62. Основні положення неприбуткової природи кредитних спілок. 63. Основні вимоги до формування внутрішньої нормативно-фінансової документації діяльності кредитної спілки. 64. Майно кредитної спілки. 65. Критерії платоспроможності та фінансові нормативи діяльності кредитної спілки. 66. Порядок реєстрації кредитної спілки	4

Продовження табл. 7

1	2	3	4
Тема 10. Послуги з фінансового лізингу. [9; 14; 31; 33 – 35; 41; 50; 52; 57; 64; 74; 147]	Основні положення Закону України "Про фінансовий лізинг" та Цивільного кодексу в частині регулювання лізингових відносин. Відмінності в регулюванні різними країнами послуг фінансового лізингу. Основні показники розвитку лізингового ринку України. Перспективи розвитку сублізингу	67. У чому полягає сутність фінансового лізингу? 68. Основи регулювання фінансового лізингу в Україні. 69. Конвенція про міжнародний фінансовий лізинг. 70. Відмінності в регулюванні різними країнами послуг фінансового лізингу. 71. Економіко-правові умови фінансового лізингу: предмет лізингу, суб'єкти лізингу, сублізинг, права і обов'язки лізингодавця, права і обов'язки лізингоодержувача. 72. У чому полягає порядок розрахунку лізингових платежів?	4
Тема 11. Послуги з факторингу. [7; 14; 20; 33 – 36; 42; 43; 45; 46; 48; 58; 60; 67; 68; 69; 71; 75; 138; 147]	Опрацювати Цивільний кодекс в частині регулювання факторингових операцій. Ризик факторингових операцій. Страхування факторингу. Перспективні напрями розвитку факторингу. Міжнародний факторинг	73. Вимоги до діяльності фактора в Україні. 74. Особливості фінансування факторингу. 75. Видові відмінності факторингових послуг. 76. Обмеження щодо участі у операціях факторингу. 77. Поняття договору факторингу. Сторони у договорі факторингу. 78. Предмет договору факторингу. 79. Перспективи кредитування шляхом факторингу експорту продукції. 80. Вартісна оцінка послуг факторингу	4
Тема 12. Послуги ломбардів. [14; 33 – 36; 40; 99; 128]	Характеристика основних послуг ломбардів. Державне регулювання та контроль за діяльністю ломбардів	81. Яка особливість ломбардної операції? 82. Суб'єкти при здійсненні ломбардних операцій. 83. Державне регулювання та контроль за діяльністю ломбардів	4
Разом за модулем		26	
Змістовний модуль 3. Фінансові послуги з цінними паперами, із довірчого управління, недержавного пенсійного забезпечення			
Тема 13. Фінансові послуги на фондовому ринку. [7; 10; 14; 24; 33 – 36; 43; 44; 55; 111; 148; 150]	Опрацювати Закони України "Про цінні папери та фондовий ринок" та "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)". Стратегія розвитку фондового ринку. Технологія торгівлі цінними паперами. Сфера діяльності та учасники Національної депозитарної системи	84. Правові норми захисту майнових прав інвесторів. 85. Професійна діяльність на ринку цінних паперів. 86. Особливості надання фінансових послуг з емісії цінних паперів. 87. Види обслуговування емісійних операцій на фондовому ринку. 88. Андеррайтинг. Емісійна діяльність держави на фондовому ринку. Випуск облігацій державних позик у бюджетній політиці держави. 89. Види цінних паперів. Пайові, боргові та похідні цінні папери. Фондові деривативи. 90. У чому полягає управління портфелем цінних паперів?	12

Закінчення табл. 7

1	2	3	4
Тема 14. Довірче управління фінансовими активами [7; 10; 20; 32; 44; 147; 148]	Трастові операції банків. Довірче управління активами на ринку нерухомості. Довірча діяльність на ринку цінних паперів	91. Види управління активами довірчого товариства. 92. Основні положення Декрету Кабінету Міністрів "Про довірчі товариства". 93. Перспективи розвитку довірчих операцій в Україні. 94. Особливості довірчих операцій юридичних та фізичних осіб	8
Тема 15. Фінансові послуги у сфері будівництва житла та операціях з нерухомістю [12; 14; 24; 33 – 36; 55; 126; 132; 136; 148]	Опрацювати Закон України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю". Фінансування будівництва житла через фонди фінансування будівництва (ФФБ). Фонди операцій з нерухомістю (ФОН) на ринку фінансових послуг. Державне регулювання діяльності управителів ФФБ і ФОН	95. Фінансування будівництва житла через фонди фінансування будівництва (ФФБ). Фонди операцій з нерухомістю (ФОН) на ринку фінансових послуг. 96. Розрахунок чистої вартості активів фонду операцій з нерухомістю. 97. Оцінка фінансового стану керівника фонду фінансування будівництва за коефіцієнтом платоспроможності	10
Тема 16. Послуги з надання поруки і гарантій. [7; 10; 20; 23; 24; 30; 43; 55; 56; 147]	Регулювання в законодавстві України права на надання поруки. Критерії відмінності поручительства і застави. Особливості майнового поручительства. Тарифна політика фінансових установ з надання фінансових послуг поруки та гарантій	98. Право надання поруки. 99. Особливості виконання умов поруки. 100. Критерії відмінності поруки і гарантії. 101. Особливості майнового поручительства. 102. Види гарантій. 103. Тарифна політика фінансових установ з надання гарантій. 104. Особливості гарантування позик	8
Тема 17. Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення. [7; 10; 14; 30; 32 – 37; 40; 147; 150]	Опрацювати Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення" і Закон України "Про страхування". Скласти схему взаємозв'язку цих законів. Проаналізувати рівень монополізації ринку послуг недержавних пенсійних фондів, страхових компаній зі страхування життя та банків.	105. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. 106. Основні фактори, які визначають ризики у міжнародних валютних, кредитних і фінансових операціях, методи їх страхування. 107. Угоди зі страхування життя. 108. Особливості діяльності недержавних пенсійних фондів.	10
Разом за модулем		48	
Усього годин СРС		98	

Питання для самодіагностики – це питання підвищення рівня складності, які охоплюють не тільки лекційний матеріал з навчальної дисципліни, а ще й вивчення додаткової літератури, поглиблення ознайомлення з законодавчими та нормативними матеріалами.

Індивідуальний план роботи студента

Окрім видів та форм самостійної роботи студентів, а також її організації, вивчення навчальної дисципліни передбачено визначення індивідуального плану СРС при проведенні підсумкового контролю у формі іспиту для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит", який наведено у табл. 8 та табл. 9.

Таблиця 8

Індивідуальний план СРС при підсумковому контролі у формі іспиту для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит" (денна форма навчання)

Види самостійної роботи	Терміни	Контроль	
		Лекційне заняття	Практичне заняття
За системність і активність роботи на семінарських і практичних заняттях			
1.1. Підготовка до практичних і семінарських занять	За розкладом занять	Оцінка відповідей на лекційних заняттях	Оцінка відповідей на практичних заняттях
За виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Виконання домашніх розрахункових завдань	За розкладом занять	Методичне забезпечення розрахунків	Правильність виконаних розрахунків
За виконання контрольних завдань			
1.3. Підготовка до контрольних завдань	За розкладом занять	Рівень виконання теоретичних завдань	Рівень виконання практичних завдань

Таблиця 9

Індивідуальний план СРС при підсумковому контролі у формі іспиту для студентів спеціальності 8.03050801 "Фінанси і кредит" (заочна форма навчання)

Види самостійної роботи	Терміни	Контроль	
		Лекційне заняття	Практичне заняття
За виконання контрольних завдань			
1.1. Підготовка до контрольних завдань	За 10 днів до сесії	Рівень виконання теоретичних завдань	Рівень виконання практичних завдань

Відповідно до визначених раніше мети, завдань, компетентностей, що формуються під час вивчення навчальної дисципліни, з урахуванням змістовно-організаційної структури та кількості годин СРС розроблено зміст управління СРС.

9. Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання

Порядок виконання індивідуального навчально-дослідницького завдання

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання (далі ІНДЗ) передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних виробничих фінансово-економічних ситуацій; розвиток навичок самостійної роботи з нормативними документами, фінансовою звітністю підприємств та фінансових установ.

ІНДЗ з навчальної дисципліни видається студенту викладачем на початку вивчення дисципліни у другому семестрі. Воно виконується студентом самостійно відповідно до графіка навчального процесу. Студент має надати ІНДЗ для перевірки за три тижні до кінця другого семестру.

Мета написання ІНДЗ – поглибити та закріпити отримані студентом теоретичні та практичні знання та вміння з дисципліни, що вивчається та суміжних дисциплін; набуття навичок роботи з нормативно-довідковою документацією та фінансовою звітністю підприємств і фінансових установ; формування вмінь самостійного пошуку, виявлення проблемних питань, вивчення, узагальнення необхідної інформації з обраної теми.

При виконанні завдання мають бути такі елементи наукового дослідження: практична значущість, системний підхід до вирішення завдання, використання сучасної методології і результатів наукових розробок, наявність елементів творчості і новизни.

Тематика теоретичної частини ІНДЗ має носити проблемний характер, а практична значущість відповідати сучасному стану ринку фінансових послуг і перспективним напрямом його удосконалення.

Перелік орієнтовних тем надається на початку вивчення дисципліни. Він є значно розширеним за кількістю відносно наявного контингенту студентів, які вивчають цю дисципліну, для створення можливості урізноманітнення тем для проведення досліджень.

Студент самостійно обирає тему та зміст роботи з обов'язковим її узгодженням з викладачем. За умов наявності додаткових обставин у виборі теми та її зв'язку із базою практики вона може бути запропонована студентом і узгоджена з викладачем (варіанти тем наведено нижче).

Виконане ІНДЗ подається викладачу для перевірки у визначений термін. Оцінка ІНДЗ визначається викладачем під час індивідуальної співбесіди зі студентом.

При виконанні ІНДЗ студент повинен ознайомитись з нормативними, навчальними і науковими джерелами з обраної теми, знати методику здійснення фінансово-економічних розрахунків, здійснити пошук необхідної первинної інформації фінансового і статистичного характеру. При цьому робота має носити творчий характер і бути спрямована на вирішення певної проблеми чи на доведення особистого погляду автора на вирішення проблеми, яка розглядається у завданні.

Теоретичний матеріал наводиться студентом в узагальненому вигляді з обов'язковим посиленнями на відповідні джерела з неодмінним подальшим критичним аналізом проблеми, обраної для дослідження.

Застосування сучасної методології полягає у пізнанні новітніх досягнень у технології дослідження теми роботи, використанні економічно-математичних методів і модерних інформаційних технологій для обґрунтування її основних положень.

ІНДЗ складається з: титульної сторінки; змісту; вступу; основної частини; висновків; списку використаної літератури; додатків (при необхідності).

Титульний аркуш оформляється згідно відповідного стандарту. Загальною назвою ІНДЗ є встановлене за переліком завдання. Зміст містить найменування усіх розділів, пунктів та номери їх початкових сторінок.

У вступі подають актуальність обраного завдання, мету роботи, завдання, які ставить перед собою студент при її виконанні, об'єкт і предмет дослідження.

Основна частина ІНДЗ складається з двох частин: теоретичної та практичної. У теоретичному розділі індивідуальної роботи розкривається фінансово-економічний зміст обраної теми, надається огляд наукових і навчально-методичних джерел, формулюються невирішені питання, висвітлюються існуючі проблеми, пропонуються та теоретично обґрунтовуються шляхи їх розв'язання або формулюються можливі гіпотези.

Практична частина складається з ситуаційного завдання, вирішення якого має супроводжуватися обґрунтованими висновками. У практичній частині студент повинен розв'язати наскрізне розрахункове завдання згідно індивідуального варіанта або провести певні розрахунки відповідно до обраної методики. Вихідні дані фінансово-економічних показників мають бути одержані із офіційних публічних джерел або під час проходження чергового терміну практики.

У висновках містяться результати проведених студентом досліджень, розроблені власні пропозиції та рекомендації.

Список використаної літератури складається з законодавчо-нормативних документів, наукової і навчально-методичної літератури, спеціальної літератури, періодичних видань (часописи, газети, сайти тощо). Список додається за абеткою.

У додатках міститься фінансова звітність, статистичні та допоміжні дані, ілюстративний матеріал до виконаного дослідження.

Обсяг ІНДЗ – 10 – 12 сторінок до списку літератури. ІНДЗ повинно містити такі складові частини: титульну сторінку; зміст; вступ (1 стор.); теоретичну частину (3 – 4 стор.); практичну частину (7 – 8 стор.); висновки (0,5 – 1 стор.); список літератури.

Приклад тематики ІНДЗ

Тематика може змінюватися відповідно до викликів та необхідності вирішення сучасних проблем розвитку ринку фінансових послуг.

1. Розрахувати ефективність використання будь-якої фінансової послуги на прикладі діяльності вашого підприємства-партнера (база практики) чи власного досвіду.

2. Виконати SWOT-аналіз рівня розвитку фінансових послуг на підприємстві (базі практики).

3. Оцінити відмінності фінансової послуги від інших видів обслуговування підприємства чи установи.

4. Визначити роль фінансових послуг в активізації бізнесу, зокрема венчурного (можливо використання результатів діяльності підприємства з бази практики).

5. Визначити роль фінансових послуг у збільшенні обсягу інвестицій.

6. Розглянути переваги і недоліки спеціалізації фінансових установ на ринку фінансових послуг.

7. Розглянути вплив кон'юнктури ринку фінансових послуг на рівень їх споживання підприємством (база практики).

8. Оцінити переваги сучасного фінансово-кредитного механізму іпотечного кредитування для клієнта.

9. Виконати порівняльний аналіз депозитних пропозицій банків міста Харкова (або іншого міста) і визначитися щодо вибору споживання фінансової послуги підприємством (база практики).

10. Оцінити ефективність використання платіжних карток споживачами-співробітниками конкретного підприємства.

11. Визначити ефективність різних форм безготівкових розрахунків.

12. Виконати порівняльний аналіз кредитних пропозицій банків України і визначитися щодо вибору кредитора.

13. Розглянути необхідність і можливість споживання послуги фінансового лізингу на конкретному підприємстві.

14. Розробити схему взаємозв'язку факторингу з іншими видами фінансових послуг при його використанні на підприємстві.

15. Визначити особливості фінансування операцій з емісії цінних паперів на підприємстві.

16. Визначити можливості і переваги операцій із спільного інвестування на ринку фінансових послуг.

17. Оцінити перспективи розвитку фінансових послуг зі страхування для окремого підприємства.

18. Оцінити вплив ліквідності та платоспроможності фінансових установ на рівень споживання фінансових послуг підприємств.

19. Визначити особливості захисту прав споживачів фінансових послуг.

20. Розробити систему оцінювання відповідності стандартам якості надання фінансової послуги.

21. Провести опитування серед спеціалістів підприємства із визначення їх думки щодо рівня розвитку ринку фінансових послуг міста Харкова.

22. Виконати аналіз використання міжнародних розрахункових систем на конкретному підприємстві.

23. Розглянути вигідність вкладення коштів у нерухомість за програмами молодіжного будівництва.

24. Оцінити перспективи використання операцій репо для підвищення фінансової стійкості підприємства.

25. Оцінити переваги використання операцій овердрафту на підприємстві.

26. Визначити місце підприємства із споживання ним фінансових послуг на ринку фінансових послуг.

27. Виконати порівняння емісії цінних паперів підприємства і фінансової установи.

28. Визначити особливості споживання фінансових послуг бюджетними установами.

29. Розрахувати ефективність використання будь-якої фінансової послуги на прикладі діяльності Вашого підприємства-партнера (база практики), офіційної інформації чи власного досвіду.

30. Дослідити та систематизувати передумови формування ринку фінансових послуг в Україні з 2000 року по теперішній час.

31. Виконати SWOT-аналіз рівня розвитку однієї з фінансових послуг в Україні і оцінити сценарії її розвитку.
32. Оцінити відмінності фінансової послуги від інших видів обслуговування.
33. Визначити форми організації діяльності фінансових установ з надання фінансових послуг.
34. Визначити етапи розвитку ринку фінансових послуг в Україні.
35. Виявити особливості функціонування однієї із складових ринку фінансових послуг (за власним вибором).
36. Встановити місце і роль ринку фінансових послуг у розподілі фінансових ресурсів у товарному виробництві.
37. Визначити роль фінансових послуг в активізації малого бізнесу.
38. Визначити роль фінансових послуг в активізації торгівлі.
39. Визначити роль фінансових послуг у збільшенні обсягу реальних інвестицій.
40. Порівняти особливості економіко-правового регулювання діяльності різних установ з надання фінансових послуг.
41. Визначити склад суб'єктів ринку фінансових послуг та побудувати їх класифікацію за формою надання фінансових послуг та функціями, які вони виконують.
42. Надати загальну характеристику споживачів фінансових послуг.
43. Побудувати систему взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг.
44. Навести порядок та умови за діючим законодавством створення, діяльності, реорганізації та ліквідації банків.
45. Навести порядок та умови за діючим законодавством створення, діяльності, реорганізації та ліквідації кредитних спілок.
46. Навести порядок та умови за діючим законодавством створення, діяльності, реорганізації та ліквідації страхових компаній.
47. Навести порядок та умови за діючим законодавством створення, діяльності, реорганізації та ліквідації інвестиційних фондів та компаній.
48. Порівняти умови ліцензування діяльності банків та страхових компаній.
49. Порівняти умови ліцензування діяльності банків та кредитних спілок.
50. Показати особливості об'єднання фінансових установ у фінансові групи.
51. Розглянути переваги і недоліки спеціалізації фінансових установ на ринку фінансових послуг.

52. Визначити місце посередництва на ринку фінансових послуг.
53. Класифікувати функції посередників на страховому ринку.
54. Класифікувати функції посередників на ринку цінних паперів.
55. Класифікувати функції посередників на валютному ринку.
56. Визначити основні проблеми функціонування ринку фінансових послуг за відсутності посередників.
57. Визначити принципи побудови банківської системи України.
58. Порівняти механізм побудови банківської системи України з іншою країною.
59. Визначити роль та завдання саморегульованих об'єднань на ринку банківських послуг.
60. Показати місце і роль ломбардів на ринку фінансових послуг.
61. Методи оцінки кон'юнктури ринку фінансових послуг.
62. Надати характеристику інформаційному забезпеченню оцінки стану ринків фінансових послуг.
63. Проаналізувати стан ринку нерухомості в Україні.
64. Проаналізувати стан ринку нерухомості одного з регіонів України (зокрема Харківського).
65. Розглянути фінансово-кредитний механізм іпотечного кредитування в Україні.
66. Побудувати структурну схему взаємозв'язку пакету законів та нормативних актів в Україні з іпотечного кредитування.
67. Визначити склад та структуру інфраструктури ринку фінансових послуг.
68. Визначити фінансово-економічну основу довірчих операцій.
69. Проаналізувати за результатами фінансової звітності стан розвитку довірчих операцій в окремих банках.
70. Розглянути фінансові послуги з довірного управління активами на ринку нерухомості.
71. Оцінити перспективи розвитку довірчих операцій в Україні.
72. Виконати порівняльний аналіз депозитних пропозицій банків міста Харкова.
73. Виконати порівняльний аналіз депозитних пропозицій банків України.
74. Надати характеристику процентної політики банків на ринку депозитних послуг.
75. Порівняти депозитні пропозиції банків за різновидами валют.

76. Проаналізувати стан розвитку в Україні операцій з казначейськими векселями.
77. Порівняти різні системи переказу грошей в Україні.
78. Оцінити ефективність використання платіжних карток.
79. Проаналізувати форми безготівкових розрахунків і особливості їх використання на підприємствах різних видів діяльності.
80. Розглянути зміни у грошово-кредитній політиці України за період з 2010 до 2012 років.
81. Визначити особливості проведення поточних валютних операцій.
82. Виявити обмеження та розглянути розвиток термінових валютних операцій в Україні.
83. Надати характеристику форвардному ринку валюти України.
84. Встановити особливості використання в Україні дорожніх чеків.
85. Побудувати класифікацію банківських кредитів.
86. Оцінити тенденції розвитку кредитного ринку України за останні п'ять років.
87. Порівняти організацію систем кредитування двох країн світу.
88. Виконати порівняльний аналіз кредитних пропозицій банків України для фізичних осіб.
89. Надати характеристику процентної політики банків на ринку кредитних послуг.
90. Порівняти кредитні пропозиції банків за різновидами валют.
91. Виконати порівняльний фінансовий аналіз діяльності двох кредитних спілок на ринку кредитування.
92. Виконати загальний аналіз розвитку кредитних спілок в Україні.
93. Порівняти стан розвитку кредитних спілок в різних країнах світу.
94. Встановити зв'язок Закону України "Про кредитні спілки" та Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг".
95. Визначити особливості лізингового кредитування в Україні.
96. Встановити зв'язок Закону України "Про фінансовий лізинг" та Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг".
97. Оцінити стан розвитку факторингу в Україні.
98. Розробити схему взаємозв'язку факторингу з іншими видами фінансових послуг.

99. Встановити відмінності у фінансуванні операцій з емісії цінних паперів різних емітентів.
100. Визначити функції та особливості використання андерайтингу в Україні.
101. Особливості опціонних операцій з цінними паперами.
102. Оцінити перспективи розвитку реєстраційних послуг на ринку цінних паперів.
103. Особливості операцій із спільного інвестування на ринку фінансових послуг.
104. Виконати порівняльний аналіз основних концепцій і форм організації інвестиційних фондів та інвестиційних компаній.
105. Оцінити перспективи розвитку фінансових послуг на страховому ринку України.
106. Особливості державного регулювання діяльності на ринку фінансових послуг в Україні відносно інших країн.
107. Створити економіко-організаційний портрет Держфінпослуг України.
108. Створити економіко-організаційний портрет будь-якої фінансової установи.
109. Описати вимоги до оцінки ліквідності та платоспроможності будь-яких фінансових установ.
110. Особливості захисту прав споживачів фінансових послуг.
111. Представити систему оцінювання відповідності стандартам якості надання фінансової послуги.
112. Побудувати систему взаємодії органів зі встановленням виконуваних ними функцій, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг.
113. Роль і місце саморегулювальних організацій у системі координації органів державного регулювання ринків фінансових послуг.
114. Провести опитування серед студентів із визначення їх думки щодо рівня розвитку ринку фінансових послуг міста Харкова.
115. Виконати аналіз використання міжнародних розрахункових систем в Харківському регіоні.
116. Розглянути вигідність вкладення коштів у нерухомість за програмами молодіжного будівництва.
117. Розглянути особливості використання поруки в Україні.

118. Порівняти умови надання фінансових послуг з недержавного пенсійного страхування в страхових компаніях із страхування життя та недержавних пенсійних фондах для споживача.

119. Оцінити перспективи використання банками операцій репо.

120. Визначальні риси операцій овердрафту на ринку фінансових послуг.

121. Розробити фінансово-кредитний механізм управління майном фізичної особи.

122. Визначити найкращу фінансову установу у будь-якій сфері діяльності.

123. Розробити систему стимулювання інтересу фізичних осіб на основі принципів маркетингу до споживання фінансової послуги.

124. Розробити бізнес-план будь-якої фінансової установи з розширення асортименту надання фінансових послуг.

125. Порівняти договори на надання різних фінансових послуг.

10. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу на практичних заняттях передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: міні-лекції, кейс-технології, семінари-дискусії, ділові ігри та ситуаційні завдання.

Міні-лекції передбачають викладання навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття дослідження. Після отримання лекційного матеріалу, як правило студентам пропонується робота в групах з метою поглиблення певних ключових питань лекції.

З навчальної дисципліни міні-лекції доцільно використовувати при викладанні тем:

Тема 1. Фінансові послуги, їх класифікація та роль в економіці.

Тема 3. Державне регулювання ринків фінансових послуг, пруденційний нагляд та захист прав споживачів фінансових послуг.

Тема 4. Фінансовий моніторинг та запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму.

На початку проведення міні-лекції за вказаними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності подати викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб відтворення інформації, пробуджує у студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Типовий кейс – це розгляд реальної фінансово-економічної проблеми чи ситуації, що може виникнути у керівника або фінансового менеджера на підприємстві чи у фінансовій установі. У стислій формі кейс подає основні деталі ситуації та ілюструє їх розмитість та складність. Кейс-метод має багато спільного з обговоренням статей, ситуаційними вправами з публічною фінансовою звітністю, діловими іграми. Центр уваги переміщується на розвиток навичок з аналізу і прийняття рішень.

Семінар-дискусії передбачають обмін думками та поглядами студентів щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють уміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів. Найбільший ефект може бути досягнутий, якщо на практичне заняття буде запрошений фахівець-практик з питання, що винесено на обговорення. Цей метод активізації застосовується з питань, що мають проблемний характер. З навчальної дисципліни семінар-дискусію доцільно використовувати, наприклад, при розгляді такого питання як "Запровадження НПЗ в Україні", яка розглядається в межах теми "Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення".

Ділова гра – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій. Її можна визначати як імітацію господарської або іншої діяльності підприємства чи фінансової установи на ринку фінансових послуг. Основна відмінність ділових ігор від інших методів полягає в тому, що в них на наявному матеріалі і фінансовій звітності послідовно створюваних і розв'язуваних спеціальними зусиллями учасників гри ситуацій відтворюються моделі професійної фінансової діяльності.

У діловій грі господарські або фінансово-економічні ситуації вивчаються студентами у динаміці: прийняте рішення впливає на об'єкт, змінює його стан, відомі наслідки прийнятого рішення (нова ситуація), створюється

послідовний ланцюг рішень у фінансово-економічній сфері. Крім того, ділова гра визначає розуміння моделі дій фахівця з фінансів в конкретній ситуації. Беручи участь у ділових іграх, студенти набувають не тільки професійних, але і ділових навичок: уміння адаптуватись у групі, розуміти цілі та інтереси інших учасників гри, приймати самостійні та колективні рішення.

Темою ділової гри можуть бути різні частини навчальної дисципліни, що потребують від аудиторії як пізнання економічних процесів (господарських, фінансово-економічних ситуацій), так і моделей поведінки фахівців з фінансів. З навчальної дисципліни ділову гру доцільно використати при проведенні практичного заняття за темою "Фінансові послуги у сфері страхування і накопичувального пенсійного забезпечення" за завданням "Вибір стратегій з НПЗ".

Навчальні ділові ігри застосовуються для навчання магістрів з метою розвитку навичок та вмінь з практичного використання теоретичних знань при виконанні службових обов'язків, тобто в практичній діяльності.

Виробничі ділові ігри створюються для впровадження нових технологій та методів фінансово-аналітичної роботи.

Дослідницькі ігри використовуються для перевірки гіпотез, нових принципів організації фінансової діяльності, змін у технологічному забезпеченні фінансових розрахунків.

Ситуаційне завдання є однією з найбільш ефективних і доступних з точки зору організації навчального процесу форм активних методів навчання. Суть його полягає у виявленні ситуації на певний момент функціонування конкретної фінансово-економічної системи (фінансова установа).

Завдання студентів – комплексний аналіз і прийняття рішення у пошуці варіанта вирішення поставленого завдання. Предметом моделювання ситуації можуть бути: економічні та фінансові процеси, наслідки їх трансформації; фінансово-економічні розрахунки (обґрунтування оптимальних рішень); наслідки прийняття управлінських рішень (зміна обсягу та напрямів діяльності, розширення ресурсного фінансового потенціалу). Залежно від мети навчання і методичних підходів до розробки ситуацій можна застосовувати: а) прості ситуаційні завдання, що пов'язані з матеріалом однієї теми або блоком тем однієї дисципліни; б) комплексні ситуаційні завдання, які пов'язані з матеріалами декількох різноманітних тем курсу або інших дисциплін; в) проблемні ситуаційні завдання – задачі, що не мають однозначного рішення і вимагають творчого застосування раніше засвоєних принципів і методик.

Проведення практичних занять із застосуванням методу аналізу конкретних ситуацій має відмінності від традиційних занять тим, що в його основі лежить аналіз ситуації з виявленням реальної фінансово-економічної проблеми, яка може не мати однозначного вирішення.

Окремі приклади застосування цих засобів активізації навчального процесу у розрізі опрацювання теоретичних знань на практичних заняттях було наведено у табл. 5 та 6.

11. Методи контролю

Система оцінювання знань, умінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись у таких формах:

1. Оцінювання роботи студентів у процесі проведення практичних (семінарських) та лекційних занять.

2. Оцінювання виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.

На практичних заняттях використовуються такі методи контролю знань студентів:

проведення практичних та теоретичних контрольних робіт, практичного навчального завдання, теоретичного навчального завдання, усної перевірки на практичних заняттях, захист ІНДЗ;

проведення усної перевірки на лекції, експрес контрольної роботи, практичної контрольної роботи на лекції.

Порядок поточного оцінювання знань студентів

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної, зокрема розрахункової роботи. Об'єктами поточного контролю є:

1) активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; творчий пошук, самостійність у вирішенні практичних завдань, відвідування занять;

2) виконання індивідуального навчально-дослідного завдання;

3) виконання проміжних контрольних робіт.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних (семінарських) заняттях

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою за такими критеріями:

- 1) судження, ступінь засвоєння теорії та методології фінансово-економічних проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою навчально-методичною та науковою літературою, а також із сучасною оперативною інформацією з питань, що розглядаються;
- 4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих фінансово-економічних ситуацій, розв'язанні завдань, проведенні розрахунків при їх виконанні, віднесених до самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- 5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Найвищий бал виводиться лише за умови повної відповідності виконаного завдання всім зазначеним критеріям.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється також їх якості та самостійності, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). За невиконання вимог оцінка знижується.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання оцінюється за такими критеріями:

- 1) самостійність виконання;
- 2) логічність та послідовність викладення матеріалу;
- 3) повнота розкриття теми з посиланням на останні досягнення фінансової науки в цьому напрямі (проблемної ситуації чи практичного завдання);
- 4) обґрунтованість висновків;
- 5) використання статистичної інформації, фінансової звітності та додаткових джерел;
- 6) наявність конкретних пропозицій;
- 7) якість оформлення.

Найвищий бал ставиться лише за умови повної відповідності виконаного завдання всім зазначеним критеріям.

Проведення підсумкового контрольного іспиту

Умовою допуску до іспиту є позитивні оцінки відповідно до накопичувальної 100-бальної системи оцінювання знань студентів денної та заочної форм навчання.

Іспит здійснюється у письмовій формі за екзаменаційними білетами. Екзаменаційний білет складається з контрольного-тестового завдання, ситуаційного завдання та практичної частини, яка включає три завдання (стереотипне, діагностичне та евристичне).

Екзаменаційне завдання оцінюється відповідно до кількості балів, яка віднесена на іспит у загальній сукупності.

Зразок екзаменаційного завдання

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Спеціальність

8.03050801

Навчальна дисципліна

Ринок фінансових послуг

Екзаменаційний білет

Контрольно-тестове завдання. Чим прямий лізинг відрізняється від непрямого?

Ситуаційне завдання. Відповідно до Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг клієнт фінансової установи має право на інформацію щодо переліку керівників фінансової установи; послуг, що надається фінансовою установою; тарифів фінансових послуг. Яка інформація найбільше впливає на рішення щодо споживання фінансової послуги і чи достатньо її для цього?

Завдання 1. Кондитерська фабрика "АВК" регулярно постачає 20 магазинам свою продукцію на умовах товарного кредитування. Строк платежу складає 30 днів. Обороти за місяць одного магазину дорівнює 40 тис. грн. Фабрика уклала з банком "Індекс" договір факторингу. Обсяг фінансування складає 90 % дебіторської заборгованості при позичковому проценті 21 % річних. Комісійні банку-фактора складають 0,5 % від обороту. Як зміняться річні витрати постачальника – кондитерської фабрики "АВК" за факторингом, якщо позичковий процент зменшиться на 3 п.п., обсяг продажів у кредит збільшиться на 10 %?

Завдання 2. Підприємству "МТС" надано кредит на 4 роки. Сума кредитування складала 152 тис. грн. Ставка кредитування – 17 % річних. Через

рік підприємство додатково одержало кредит на три роки на суму в три рази більшу, але під 18,5 % річних. Визначити суму, яку необхідно повернути підприємством банку разом із процентами за кредит через 4 роки.

Завдання 3. ПАТ "Кредобанк" необхідно порівняти і визначитися щодо надання кредиту на основі даних фінансової звітності (млн грн), наведених у табл. 1.

Таблиця 1

Дані фінансової звітності

Показник / Підприємство	ПАТ "ХТЗ ім.С. Орджонікідзе	ПАТ "Вінницький олійножировий комбінат"
Усього активів	536 464	659 037
Основні засоби	451 115	222 820
Довгострокові фінансові інвестиції	9	-
Запаси	15 181	176 642
Сумарна дебіторська заборгованість	36 810	76 612
Грошові кошти та їх еквіваленти	147	18 555
Нерозподілений прибуток	-35 834	-466 630
Власний капітал	369 371	162 940
Статутний капітал	78 099	4 350
Довгострокові зобов'язання	43 285	221 439
Поточні зобов'язання	101 432	730 016
Чистий прибуток (збиток)	384	-2 886

Обґрунтуйте рішення ПАТ "Кредобанк" з вибору підприємства для кредитування.

Затверджено на засіданні кафедри управління фінансовими послугами.

Протокол № __ від _____.

Завідувач кафедри _____

Екзаменатор _____

12. Розподіл балів, які отримують студенти денної форми навчання при вивченні навчальної дисципліни

Оцінювання навчальних досягнень студентів за всіма видами навчальних робіт проводиться за **поточним та підсумковим** контролем у письмовій формі.

Загальна система оцінки студентів денної форми навчання подана у табл. 10.

Система оцінки студентів денної форми навчання

Поточний контроль					Іспит	Сума
Модуль 1		Модуль 2				
0-30		0-30			0-40	100
л:0-10	п: 0-20	л: 0-5	п: 0-15	Індивідуальна робота 0-10		

Поточний контроль включає два залікові модулі по одному у кожному семестрі навчання відповідно до складу навчальної програми (табл. 10), кожний модуль оцінюється у 30 балів. До складу першого модуля входить дві теоретичні контрольні роботи і чотири практичні, які оцінюються по 5 балів.

У другому модулі виконується ІНДЗ, для нього встановлено 10 балів, а кожне завдання, зокрема одне теоретичне і три практичних, оцінюються у 5 балів.

Набір у 60 балів – обов'язковий, якщо студент їх не добирає, виконує інші види робіт (урахування виконання завдань для самостійної роботи по 2 бали за завдання за окремою темою навчальної дисципліни – максимально у сумі 34 балів, виступи на семінарських заняттях по 2 бали за ґрунтовну доповідь – разом максимально у сумі 6 балів). Таким чином, можливі преміальні за види робіт, оцінка самостійної роботи, додаткових видів робіт для отримання залікової суми 60 балів для допуску до іспиту. Упроваджується система стимулювання і залучення студентів до інших робіт, тому що за обов'язкові для всіх видів контролю одержати максимальну кількість балів складно.

Якщо набрати більше, ніж 60 балів, тоді є запас на іспит. Якщо набрати ще додаткових 40 балів, то студент претендує на автомат, тобто буде 100 балів.

Контрольні завдання на лекції за модулем включають теоретичне питання та тестові завдання, на практиці – тестові завдання та задачі.

Критерії оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, результати самостійної роботи студентів) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання:

0 – завдання не виконано;

40 – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60 – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80 – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100 – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Робочою програмою та навчальним планом студента передбачено виконання ІНДЗ, оцінювання якого наведено у табл. 11.

Таблиця 11

Система оцінки виконання ІНДЗ

Підготовка роботи у визначений термін				Захист	Разом
Актуальність, вступ, висновки	Розділ 1	Розділ 2	Оформлення		
0 – 2	0 – 2	0 – 2	0 – 2	0 – 2	0-10

Екзаменаційний білет складається з п'яти завдань: контрольнотестове, ситуаційне, трьох практичних завдань, які вимагають обов'язкове проведення розрахунків, спрямованих на перевірку досягнутого рівня компетентностей зі знань, умінь, автономності та відповідальності.

Кожне із завдань оцінюється у 8 балів ($40 / 5 = 8$). Усі оцінки додаються, та розраховується загальна сума балів (табл. 12).

Таблиця 12

Критерії оцінювання знань студентів за відповіді на питання та завдання іспиту з дисципліни

Бал	Контрольно-тестове питання	Ситуаційне завдання	Практичне завдання (1,2,3)
1	2	3	4
1	Розпізнав і навів загальновідомі пояснення за змістом теоретичних питань	Навів найпростіші пояснення без аналізу ситуації	Розпізнав і навів найпростіші початкові формули без будь-яких розрахунків
2	Почав відтворення навчального матеріалу	Почав виконання завдання з пошуку відповіді на завдання без аргументації	Почав розрахунки за наведеними формулами не в повному обсязі або з помилками
3	Неповністю розв'язав завдання, міг користуватися помилковим алгоритмом	Виконав правильно окремі частини завдання з поясненнями	Виконав правильно будь-які дві дії за правильним алгоритмом
4	Неповністю розв'язав завдання, але користувався правильним алгоритмом	Виконав майже всі частини завдання, але з помилками	Виконав правильно будь-які три дії за правильним алгоритмом
5	Розв'язав завдання за правильним алгоритмом без помилок	Виконав правильно всі частини завдання, але без пояснень	Виконав всі дії за правильним алгоритмом, але з помилками і надав часткові пояснення

1	2	3	4
6	Розв'язав завдання за правильним алгоритмом без помилок з поясненнями	Виконав правильно всі частини завдання з частковими поясненнями	Виконав правильно всі дії за правильним алгоритмом і надав часткові пояснення
7	Розв'язав завдання за правильним алгоритмом без помилок з повними поясненнями з наведенням альтернативних рішень	Виконав правильно всі частини завдання з повними поясненнями і обґрунтуванням висновків	Виконав правильно всі дії за правильним алгоритмом і надав повні пояснення, запропонував альтернативні алгоритми
8	Розв'язав завдання за правильним алгоритмом без помилок з повними поясненнями з наведенням альтернативних рішень, виявив раціональність у виборі способу відповіді	Виконав правильно всі частини завдання з повними поясненнями і обґрунтуванням висновків і наданням прикладів з власної практики	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом і надав повні пояснення, запропонував альтернативні алгоритми, виявив варіативність мислення і ґрунтовність пояснень через зв'язок з іншими дисциплінами

13. Рекомендована література

13.1. Основна

1. Адамик Б. П. Банківські електронні послуги : навч. посібн. / Б. П. Адамик. – Тернопіль : Карт-Бланш, 2005. – 94 с.

2. Внукова Н. М. Контрольні завдання та методичні рекомендації до їх виконання з курсу "Ринок фінансових послуг" для студентів усіх спеціальностей заочної форми навчання / Н. М. Внукова. – Х. : ХНЕУ, 2005.– 32 с.

3. Внукова Н. М. Методичні рекомендації до практичних занять з курсу "Ринок фінансових послуг" / Н. М. Внукова, Н. В. Кузьминчук. – Х. : ХДЕУ, 2003. – 32 с.

4. Внукова Н. М. Методичні рекомендації для самостійної роботи з курсу "Ринок фінансових послуг" / Н. М. Внукова, Н. В. Кузьминчук. – Х. : ХДЕУ, 2003. – 26 с.

5. Внукова Н. М. Методичні рекомендації до виконання практичної роботи "Факторинг" з курсу "Ринок фінансових послуг" для студентів спеціальності 8.050104 усіх форм навчання / Н. М. Внукова. – Х. : ХНЕУ, 2005. – 16 с.

6. Внукова Н. М. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Ринок фінансових послуг" для студентів спеціальності "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / Н. М. Внукова. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 64 с.

7. Внукова Н. М. Ринок фінансових послуг : навч.-метод. посібн. / Н. М. Внукова, В. І. Грачов, Н. В. Кузьминчук. – Х. : ІНЖЕК, 2004. – 276 с.

8. Внукова Н. М. Робоча програма навчальної дисципліни "Ринок фінансових послуг" для студентів за напрямом підготовки 0501 "Економіка і підприємництво" / Н. М. Внукова. – Х. : ХНЕУ, 2007. – 66 с.

9. Внукова Н. М. Методичні рекомендації до виконання практичної роботи "Факторинг" з курсу "Ринок фінансових послуг" для студентів спеціальності 8.050104 усіх форм навчання / Н. М. Внукова. – Х. : ХНЕУ, 2005. – 16 с.

10. Господарський Кодекс України / укл. М. Бойцова. – Х. : Фактор, 2003. – 260 с.

11. Кравченко Ю. Я. Ринок цінних паперів : навч. посібн. / Ю. Я. Кравченко. – К. : Дакор, КНТ, 2008. – 664 с.

12. Ліцензійні умови провадження діяльності із залучення коштів установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю : Наказ Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 24 червня 2004 року № 1225 // Міністерство юстиції України. – 2004.

13. Методичні рекомендації для виконання курсової роботи з дисципліни "Ринок фінансових послуг" студентів спеціальності "Фінанси і кредит" всіх форм навчання / Н. М. Внукова, А. О. Дубовик, О. Є. Бажанов та ін. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 33 с.

14. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. – К. : Нова книга, 2009. – 134 с.

15. Основи діяльності кредитних спілок: Методологія, нормативна документація, операційні стандарти. – К. : НАКСУ, 2003. – 151 с.

16. Основи фінансового моніторингу фінансових послуг : навч. посібн. / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк та ін. – К. : КНТ, 2009. – 134 с.

17. Пасічник В. Г. Ринок цінних паперів : навч. посібн. / В. Г. Пасічник, О. В. Акіліна. – К. : ЦУЛ, 2008. – 239 с.

18. Перелік внутрішніх положень кредитної спілки: Розпорядження Держфінпослуг № 116 від 11 листопада 2003 року // Україна business. – 2003. – № 53.– Інформаційно-аналітичний блок. – С.1–2.

19. Положение о порядке эмиссии платежных карточек и осуществлении операций с их применением: Постановление Правления НБУ № 367 от 27 августа 2001 года // Бухгалтерия. – 2003. – № 19. – С. 26–36.

20. Про банки і банківську діяльність : Закон України // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 8. – С. 5–11.

21. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України. – 2003. – № 119. – С. 1–6.

22. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансуванню тероризму : Закон України від 28.11.2002 р. № 249-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 1. – С. 2.

23. Про заставу : Закон України // Закони України. В 12 т. : т. 4. – С. 55–70.

24. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати : Закон України від 19 червня 2003 року №979-IV // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 154. – С. 1–12.

25. Про кредитні спілки : Закон України // Налоги и бухгалтерский учет. – 2002. – № 9. – С.3–14.

26. Про організацію формування та обігу кредитних історій : Закон України // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 147. – Орієнтир. – № 29. – С.1–5.

27. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України (зі змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 84. – С. 6–10.

28. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 року № 15-93 (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – С.184.

29. Про систему захисту електронної інформації до системи масових електронних платежів населення за товари та послуги в Україні : Положення НБУ від 30 грудня 1996 року № 353 // Законодавчі та нормативні акти з банківської діяльності. – 1997. – № 1.– С. 65.

30. Про страхування : Закон України (зі змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр. – 2001. – 17 листопада. – С. 8–21.

31. Про фінансовий лізинг : Закон України № 1381-IV від 11 грудня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 8. – С.10.

32. Рекомендації парламентських слухань "Фінанси і банківська діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку" : Постанова Верховної Ради України № 781-IV від 15 травня 2003 року // Голос України. – 2003. – № 101. – С.10.

33. Ринок фінансових послуг : навч.-метод. комплекс / В. П. Унинець-Ходаківська, Н. М. Внукова та ін. – Ірпінь : НУДПСУ, 2010. – 258 с.

34. Ринок фінансових послуг : підручник / за заг. ред. к.е.н., доц. В. П. Унинець-Ходаківська. – К. : Кондор, 2009. – 481 с.

35. Ринок фінансових послуг : навч. посібн. / М. А. Коваленко, Л. М. Радванська, Н. В. Лобанова, Г. М. Швороб. – Херсон : Олді-плюс, 2010. – 636 с.

36. Сич Є. М. Ринок фінансових послуг : навч. посібн. / Є. М. Сич, В. П. Ільчук, Н. І. Гавриленко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 427 с.

37. Страхування: теорія та практика : навч. посібн. / за заг. ред. д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – 2-ге вид. – Х. : Бурун Книга, 2009. – 656 с.

38. Унинець-Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг : навч. посібн. / В. П. Унинець-Ходаківська, О. І. Костюкевич, О. А. Лятамбор. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.

39. Унинець-Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг : підручник / В. П. Унинець-Ходаківська, О. Л. Вихор, О. А. Лятамбор. – К. : Кондор, 2009. – 484 с.

40. Цивільний Кодекс України / укл. О. Руденок. – Х. : Фактор, 2003. – 472 с.

13.2. Додаткова

41. Агурбаш Н. Г. Лизинг и его перспективы в регулировании развития малых предприятий / Н. Г. Агурбаш // Управление риском. – 2005.– № 3. – С. 31–36.

42. Боровой С. Факторинг как современное решение финансовых проблем / С. Боровой // Финансовая консультация. – 2002. – № 10. – С.4–7.

43. Ватаманюк З. Небанківські фінансові інститути в перехідних економічних системах / З. Ватаманюк, О. Дорош // Фінанси України. – 2003. – № 8. – С. 77–87.

44. Версаль Н. І. Фінансове посередництво в Україні на теоретичному та практичному рівні / Н. І. Версаль // Фінанси України. – 2005. – № 9. – С. 99–109.

45. Внукова Н. М. Особливості і переваги факторингових послуг / Н. М. Внукова // Фінанси України. – 1999. – № 9. – С.94–98.

46. Внукова Н. М. Факторинг : проблеми та шляхи розвитку в Україні / Н. М. Внукова // Банківська справа. – 1998. – № 3. – С.36–39.
47. Внукова Н. М. Організація недержавного пенсійного забезпечення: SWOT-аналіз та рекомендації для працівників вищої школи / Н. М. Внукова // Пенсійна реформа в Україні: роль фінансових консультантів / Матеріали II Всеукраїнського форуму. – Ірпінь : НУДПС України. – С. 46–50.
48. Внукова Н. М. Ризики факторингу та способи їх страхування / Н. М. Внукова // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 3(77). – С. 15–18.
49. Внукова Н. М. Організаційне забезпечення розвитку системи фінансового моніторингу / Н. М. Внукова // Сучасні проблеми фінансового моніторингу : зб. матер. Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції (2 червня 2011 р.). – Х. : ХНЕУ ; АдВА, 2011. – С. 7–11.
50. Внукова Н. М. Російський ринок лізингу: універсальність і доступність фінансових послуг / Н. М. Внукова // Лізинг в Україні: Інформаційно-аналітичний бюлетень . – 2006. – № 2.– С. 15–16.
51. Внукова Н. М. Управління розвитком платіжних інструментів в банку / Н. М. Внукова, Т. В. Костюкова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. – 2009. – № 1. – С. 52–58.
52. Внукова Н. М. Чи є можливості розвитку фінансового лізингу в Україні? / Н. М. Внукова // Лізинг в Україні: Інформаційно-аналітичний бюлетень. – 2006. – № 2. – С. 17–19.
53. Гончаренко В. Кредитні спілки як фінансові кооперативи / В. Гончаренко // Фінансові послуги. – 2002. – № 1–2. – С. 13–19.
54. Гончаренко В. В. Кредитні спілки і кооперативні банки та особливості їх розвитку в Україні / В. В. Гончаренко // Вісник НБУ. – 2005. – № 1. – С. 47–50.
52. Данчак Л. І. Сучасний стан і проблеми законодавчо нормативного регулювання фінансування та формування вітчизняного житлового фонду / Л. І. Данчак // Вісник ІЕПД НАН України. – 2011. – № 2. – С. 25–33.
56. Євтух О. Т. Методологічні засади оцінки позичальника при житловому іпотечному кредитуванні / О. Т. Євтухов // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 11–12. – С. 36–43.
57. Іванов М. Розвиток та вдосконалення ринку лізингових відносин в Україні / М. Іванов // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2004. – № 3. – С. 259–262.

58. Конторщикова О. Факторингові послуги як інструмент управління дебіторською заборгованістю / О. Конторщикова // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – № 9. – С.11–12.
59. Коцовська Р. Кредитна спілка – ефективна кооперативна установа пара банківської системи / Р. Коцовська // Регіональна економіка. – 2003. – № 2. – С. 154–158.
60. Кузьмінський Ю. Факторинг – гарантія своєчасного надходження експортної виручки / Ю. Кузьмінський // Бізнес. Бухгалтерія. – 2002. – № 4/2. – С. 69–73.
61. Лютий І. О. Депозитний ринок в інвестиційній політиці економічного зростання / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2002. – № 5. – С. 5–9.
62. Международные платежные системы // Фондовый рынок. – 2001. – № 11. – С. 6–8.
63. Місяць Н. О. Валютне регулювання поточних торговельних операцій в Україні / Н. О. Місяць // Сталий розвиток економіки. – 2010. – № 3. – С. 73–78.
64. Міхаліна І. Г. Актуальні проблеми розвитку лізингу в Україні / І. Г. Міхаліна // Статистика Украины. – 2005. – № 3. – С. 31–36.
65. Науменко В. І. Валютні операції на умовах "spot": порядок здійснення та особливості бухгалтерського обліку / В. І. Науменко // Вісник НБУ. – 2010. – № 7. – С. 56–60.
66. Околіта Л. Операції з використанням платіжних карток НСМЕП / Л. Околіта // Вісник Національного банку України. – 2003. – № 3. – С. 66–68.
67. Полторац Н. И. Особенности развития рынка факторинговых операций в Украине / Н. И. Полторац, Ю. Л. Бережная // Бизнес-информ. – 2007. – № 7. – С. 65 – 68.
68. Попова С. Н. Правовое регулирование факторинга в условиях кризиса неплатежей / С. Н. Попова, С. Н. Сердечная // Бизнес-информ. – 2010. – № 3. – С. 69–74.
69. Пятакова В. Современные аспекты международного факторинга / В. Пятакова // Финансовая консультация. – 2002. – № 10. – С. 7–14.
70. Романенко Л. Ф. Ринок новітніх банківських технологій в Україні / Л. Ф. Романенко // Фінанси України. – 2003. – № 5. – С. 99–105.
71. Свердел М. О. Небанківські фінансові установи на фінансовому ринку України / М. О. Свердел // Фінанси України. – 2003. – № 2. – С. 145–147.

72. Сідак О. Кредитний ризик та формування банківських резервів в умовах фінансової кризи / О. Сідак // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 5. – С. 6–7.

73. Слобода Л. Я. Вдосконалення методів регулювання рівня кредитних ризиків у банківському менеджменті / Л. Я. Слобода, Ю. М. Салюта // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 134–140.

74. Трофімов О. Лізингова форма фінансування // Фінансовий ринок України. – 2005. – № 1. – С. 2–4.

75. Хорошко В. Факторинг и уступка права требования // Налоги и бухгалтерский учет. – 2003. – № 7. – С. 40–43.

76. Шимін В. Методика обліку та контролю операцій в системі Western Union / В. Шимін // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 4. – С. 31–37.

77. Штепо Н. А. Особенности факторинговых операций в банках / Н. А. Штепо // Вісник НАПКС. – 2010. – № 5. – С. 11–14.

13.3. Ресурсі мережі Інтернет

78. Аналітичний портал "Мій інвестиційний портфель" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.investportfel.com>.

79. Валютна біржа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.npblog.com.ua/index.php/ekonomika/valjutna-birzha/druk.html>.

80. Валютні операції. Котирування валют [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refine.org.ua/print.php?rid=858&page=1>.

81. Законодавство України щодо фінансового моніторингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

82. Інтернет журнал зі страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forINSURER.com>.

83. Інформаційний портал "Все про ломбарди України" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lombard.org.ua>.

84. Інформаційний портал "Україна Лізинг" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrleasing.info>.

85. Інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://investfunds.com.ua>.

86. Інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pif.in.ua>.

87. Інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kya.com.ua/>.

88. Інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ricardo.com.ua>.

89. Інформаційний портал Всеукраїнської Асоціації ломбардів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lombard.org.ua>.

90. Інформаційний портал Національної асоціації кредитних спілок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unascu.org.ua>.

91. Інформаційно-аналітичний портал "Лізинг в Україні" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://leasinginukraine.com>.

92. Інформаційно-аналітичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://insurancetop.com>.

93. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://merega.kiev.ua/menu/kved.php>.

94. Концепція запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні : Постанова Національного банку України 15.09.2010 р. № 426-22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

95. Концепція запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.dfp.gov.ua/197.html?&>.

96. Концепція захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3.09.2009 р. № 1026-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/1155.html>.

97. Козак Ю. Г. Валютні форвардні операції [Електронний ресурс] / Ю. Г. Козак. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws/13900520/ekonomika/ugodi>.

98. Кушнір М. Системы денежных переводов для физических лиц / М. Кушнір // Фондовый рынок. – 2001. – № 10. – С. 8–10.

99. Ломбардний бізнес та його проблеми в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/033.htm.

100. Методичні рекомендації щодо реорганізації кредитних спілок шляхом приєднання : Розпорядження Держфінпослуг № 4298 від 7 липня 2005 року // Україна business. – 2005. – № 29. – Інформаційно-аналітичний блок. – С.1–3, 16.

101. Міжнародні валютно-фінансові операції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refine.org.ua/pageid-4898-1.html>.

102. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ssmsk.gov.ua>.
103. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>.
104. Офіційний Веб-сайт Ліги страхових організацій України. – Режим доступу : <http://www.uainsur.com>.
105. Офіційний Веб-сайт Національної Асоціації Недержавних пенсійних фондів та Адміністраторів недержавних пенсійних фондів. – Режим доступу : <http://www.narfa.ukrnet.biz>.
106. Офіційний Веб-сайт Української Асоціації інвестиційного бізнесу. – Режим доступу : http://www.uaib.com.ua/analituaib/analit_npf.html.
107. Офіційний сайт Держфінмоніторингу України. – Режим доступу : <http://www.sdfm.gov.ua>.
108. Офіційний сайт Українського об'єднання лізингодавців. – Режим доступу : [<http://www.leasing.org.ua>].
109. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу. – Режим доступу : [<http://www.uaib.com.ua>].
110. Офіційні Веб-сайти компаній з управління активами та інвестиційних компаній. – Режим доступу : <http://www.prostobank.ua/spravochniki/kuu>.
111. Офіційні Веб-сайти кредитних спілок. – Режим доступу : http://organizations.finance.ua/ua/~ua/credit_unions.
112. Офіційні Веб-сайти лізингових компаній. – Режим доступу : <http://investing.org.ua/ru/default/261>.
113. Перша фондова торгівельна система [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pfts.com.
114. Петрашко Л. П. Валютні ринки та валютні операції [Електронний ресурс] / Л. П. Петрашко. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/883/54/1/0/>.
115. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами : Постанова Правління НБУ № 516 від 03.12.2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
116. Правила Національної системи масових електронних платежів : Постанова Національного банку України від 10.12.2004 року № 620 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

117. Про авторизацію операцій банківських платіжних карток : Постанова Правління НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

118. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Інструкція Національного банку України від 21.01.2004 року № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

119. Про внесення змін і доповнень до Інструкції про відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті : Постанова Правління НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

120. Про впровадження пластикових карток міжнародних платіжних систем у розрахунках за товари, надані послуги та при отриманні готівки Положення Правління НБУ від 24 лютого 1997 року № 37 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

121. Про державну експертизу у сфері криптографічного захисту інформації : Затверджено наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

122. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 22.09.2011 року № 3795-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1255-15>.

123. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України : Постанова Правління Національного банку України від 27.12.2007 р. № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG9901.html.

124. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Правління НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

125. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 27.12.2007 року № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6032.html.

126. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами в банках України : Постанова Правління Національного Банку України від 31.08.2007 року № 309 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/-laws/show/z1104-07>.

127. Про затвердження Методики розрахунку вартості чистих активів фондів операцій з нерухомістю : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2009 року № 893 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

128. Про затвердження Положення про порядок емісії платіжних карт і здійснення операцій з їх застосуванням : Постанова Правління НБУ від 19.04.2005 року № 137 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0543-05>.

129. Про затвердження Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами : Затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України 26 квітня 2005 р. № 3981 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05>.

130. Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : Постанова Правління НБУ № 279 від 06 липня 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-07>.

131. Про затвердження Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 16.01.2004 року № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0148-04>.

132. Про затвердження Правил бухгалтерського обліку операцій із використанням платіжних карток у банках України : Постанова Правління НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

133. Про затвердження Примірних правил фонду фінансування будівництва : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 30 листопада 2006 року № 6473 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

134. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 року № 1023-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.

135. Про заходи щодо забезпечення погашення кредитів : Постанова Правління Національного банку України від 03.06.2009 року № 328 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/-l_doc2.nsf/link1/pb09027.html.

136. Про здійснення банками фінансового моніторингу : Постанова Правління Національного банку України від 14.05.2003 року № 189 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

137. Про іпотеку : Закон України від 5 червня 2003 року № 898-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

138. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди) : Закон України 15.03.2001 року № 2299-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>.

139. Про міжнародний факторинг: Конвенція УНІДРУА від 28.05.1988 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_210.

140. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.2000 року № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14.

141. Про окремі питання діяльності банків : Постанова Правління Національного банку України від 26.11.2010 р. № 514 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0413500-08>.

142. Про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням : Постанова Правління Національного банку України від 19.04.2005 року № 137 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0543-05>.

143. Про порядок здійснення криптографічного захисту інформації в Україні : Указ Президента України від 22.05.1998 року № 505/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/505/98>.

144. Про порядок та умови торгівлі іноземною валютою : Положення НБУ від 10.08.2005 року № 281 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05>.

145. Про порядок формування і розміри резервних і страхових фондів комерційних банків : Постанова Правління Національного банку України від 16.01.1995 року № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

146. Про розрахунки із застосуванням платіжних карток міжнародної платіжної системи Visa International : Постанова Правління НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

147. Про схвалення Концепції запровадження пруденційного нагляду за діяльністю професійних учасників фондового ринку : Розпорядження

Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 24.04.2012 року № 553 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.licasoft.com.ua/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=1&id=659396&menu=824279>.

148. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 липня 2001 року № 2664–III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14

149. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : Закон України від 19 червня 2003 року № 978-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

150. Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України №2740 від 20.09.2001 року (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2740-14>.

151. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України 23.02.2006 року № 3480-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

152. Рекомендації Національного банку України щодо оцінки комерційними банками кредитоспроможності та фінансової стабільності позичальника [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/>.

153. Риск в финансах, страховании, банковском деле [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.anov.narod.ru>.

154. Сорок рекомендацій ФАТФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nalogi.net/kriminal_prew.htm?id=89.

155. Страховой форум: Вся информация о страховании. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.ins-forum.ru.

156. Страхування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstrahovanie.com.ua>.

157. Угоди на міжнародному валютному ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/16381204/-ekonomika/mizhнародni_finan-sovi_rinki.

158. Тимчасове положення про застосування мобільного платіжного інструмента в Національній системі масових електронних платежів: Рішення Ради Платіжної організації НСМЕП від 31.08.2006 року № 71 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

159. Україна фінансова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ufin.com.ua>.

160. Українська Національна Іпотечна Асоціація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.unia.com.ua](http://www.unia.com.ua).

161. Ф'ючерси й ф'ючерсні валютні операції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mir-ekspertiz.info/287.htm>.

162. Форвард – Forward, форвардний контракт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forexaw.com/46/l651.htm>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни	18
5. Плани лекцій	20
6. Теми семінарських занять	24
7. Теми практичних занять	25
8. Самостійна робота студентів	28
9. Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання	35
10. Методи навчання	43
11. Методи контролю	46
12. Розподіл балів, які отримують студенти денної форми навчання при вивченні навчальної дисципліни	49
13. Рекомендована література	52

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ"
для студентів спеціальності
8.03050801 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання

Укладачі: **Внукова** Наталія Миколаївна
Ачкасова Світлана Анатоліївна

Відповідальний за випуск **Внукова Н. М.**

Редактор **Пушкар І. П.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2013 р. Поз. № 46.

Підп. до друку   Формат 60x90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 4,25. Обл.-вид. арк. 5,31. Тираж   прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"РИНОК ФІНАНСОВИХ
ПОСЛУГ"**

**для студентів спеціальності
8.03050801 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання**